

ผมมาหาท่านสองครั้งไม่พบ วันนี้ผมชวนเพื่อนมาด้วย เพื่อนผมคนนี้เลื่อมใส ศาสนามาก และทำภavanaเป็นประจำ นอกจากนั้นเขายังไปฟังปาฐกถาในที่ต่าง ๆ ได้ ความรู้แปลก ๆ แล้วนำมาเล่าให้ผมฟังเสมอ ส่วนผมเองก็ไปบ้างแต่ไม่บ่อยนัก ผมมี ข้อข้องใจในศีลห้า ถ้าเรารักษาเพียงข้อใดข้อหนึ่ง (ไม่ครบทั้งห้า) จะเป็นศีลได้ไหม

อาตมาก็ไม่ค่อยเข้าใจนัก เพราะไม่เป็นเจ้าของของศีลทุกประเภท มีผู้มาขอก็ให้ ไป แต่ไม่ปรากฏมาขอเพียงข้อใดข้อหนึ่งดังที่คุณพูดอยู่ขณะนี้ คุณถามเพื่อตนเองหรือ ถามเพื่อคนอื่นด้วย

ผมถามเพื่อผมเอง ส่วนคนอื่น ๆ เพียงเป็นผลพลอยได้เท่านั้น

คุณกลัวศีลข้อไหน จึงไม่กล้ารับทั้งหมดล่ะ

สุราครับสำคัญกว่าข้ออื่นใดทั้งนั้น นอกนั้นผมไม่กลัวและรักษาได้หมด แต่สุรา นี้ โอ้โฮ สำคัญมาก ไม่ได้รับเป็นไม่ได้ ใจคอหงุดหงิดขึ้นทันที พอรับเข้าแล้ว แหมใจ คอเบิกบาน อะไร ๆ มันอยู่แค่เอื้อมมือเท่านั้นไม่ยากเลย คิดจะได้เงินทองอะไรมันง่าย นิดเดียวท่าน สมองก็โปร่ง ปัญญาก็ว่องไว พุดไหลเป็นน้ำเป็นท่าไปเลย ไม่ยอมแพ้ใคร ง่าย ๆ ใครเขาไม่กล้ามาพูดด้วย

เวลาสร้างจากพิษสุราแล้ว สิ่งที่อยู่แค่เอื้อมนั้นคุณเอื้อมติดมือเป็นเงินเป็นทอง มาตามที่คุณคิดไหม

เปล่าครับ นอกจากมันปวดศีรษะและมึนงงเท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรติดมือเลย

ผลที่ดีมีประโยชน์จากการดื่มสุรามีอะไรบ้าง เท่าที่คุณสังเกตดูตลอดมา

ไม่เห็นมีอะไร นอกจากมันรู้สึกสนุก ๆ เท่านั้น กับเวลาเมาแล้วมันนอนสบาย ล้มตัวลงนอนที่ไหนมันเป็นที่นอนหอมอนมุ้งไปหมด ไม่เห็นเป็นกังวลกับที่หลับที่นอน อะไรเลย คนที่ไม่เมาสุราเขาทำอย่างผมไม่ได้

ก็เขาไม่ได้เป็นคนบ้าจะให้เขาทำอย่างนั้นได้อย่างไร เพราะคนไม่ใช่สัตว์ ต้องรู้จักที่ควรหรือไม่ควร

ผมก็ไม่ใช่บ้า แต่ก็ยังทำได้ ทำไมคนอื่น ๆ ทำอย่างผมไม่ได้เล่า

เอาละพอเข้าใจ ทีนี้อาตมาจะขอเล่าเรื่องอดีตของอาตมาให้ฟัง พอเป็นเครื่อง ประกอบกับเรื่องของ คุณ คุณมีเวลาพอจะฟังบ้างไหม

นิมนต์เลยครับ ผมกำลังจะเตรียมบันทึกเรื่องของท่านเป็นที่ระลึก ถ้าท่านไม่ขัด ข้อง ท่านจะอนุญาตไหมครับ

ไม่ต้องบันทึก เพราะขณะนั้นอาตมากำลังเป็นนักสุราอย่างสุดขีด อาตมาขอเล่า เลยทีเดียว สมัยอาตมาเป็นหนุ่ม เพื่อน ๆ เขามาชวนไปทานเลี้ยง เราไม่เคยคิดไว้ก่อน ว่าในงานนั้นจะมีอะไรบ้างเพราะไม่ใช่บ้านเกิดเรา แต่เป็นบ้านเพื่อน ๆ ซึ่งอยู่ห่างกัน

คนละจังหวัด จึงไม่ทราบว่าจะประเพณีเขาเป็นอย่างไร เราไปพักอยู่บ้านเพื่อนคนหนึ่ง เมื่อเพื่อนอีกคนหนึ่งมาชวนไปทานเลี้ยง ถึงเวลาก็ไปกับเขา พอก้าวเข้าบ้านเพื่อน ต่างคนต่างนำขวดอะไร ๆ มาวางไว้บริเวณรอบ ๆ เรา เราเกิดความสงสัยจึงถามเขาว่าขวดอะไรมากมายนัก เขาต่างก็บอกเราเป็นเสียงเดียวกันว่าน้ำอ้อยป่า (ความจริงเป็นเหล้าเถื่อน เขาทำอยู่ในป่าหลบภาษี) แต่เรานี้ก็รู้ทันทีว่าคือน้ำบ้านั่นเอง เพราะเท่าที่เห็น ๆ มาใครดื่มน้ำประเภทนี้เข้าไป โดยมากต้องเป็นบ้ากันแทบทุกราย ก็เรากำลังตกอยู่ในที่จนตรอกเสียแล้ว ไม่ทราบจะหาทางออกได้อย่างไร

อีกไม่นานนักต่างคนต่างรินน้ำอ้อยป่านั้นยื่นมาให้เราดื่ม แบบหาทางหลบหลีกไม่ได้ เราเป็นเพียงพูดออกอุบายว่า เพื่อน เราปวดศีรษะไม่ค่อยสบายขออย่าให้ดื่มเลย เขาไม่ยอมฟังเสียงแต่กลับจะให้ดื่มทำเดียว โดยให้เหตุผลว่านี่คือน้ำยาสำหรับแก้ปวดศีรษะโดยตรง ดื่มแล้วไม่ต้องไปหาหาอะไรมาแก้ เขาเป็นคนหมู่มากและเป็นคอสุราแบบเดียวกันด้วย (ตามที่ทราบทีหลัง) เราคนเดียวไม่สามารถจะต้านทานได้ จำต้องยอมรับโดยปริยาย คนนั้นก็รินยื่นมา คนนี้ก็ยื่นมา พร้อมกับบอกว่ายาแก้ปวดศีรษะดื่มแล้วจะได้หายเดี๋ยวนี้ เราก็เป็นคนไม่เคยและไม่สนใจ ทั้งไม่ชอบในทางนี้แต่ไหนแต่ไรมา เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องดื่มเพื่อรักษามารยาทและไมตรีจิต กว่าจะครบทุกคนที่ยื่นมาให้รู้สึกจะเข้าชั้นแอ่งอยู่แล้วในขณะนั้น

พอเรื่องผ่านไปไม่นานนัก เราชักจะเปลี่ยนท่าทางและอาการทุกส่วนไปในเวลานั้นอย่างรวดเร็วผิดปกติของนักดื่มทั่ว ๆ ไปอยู่มาก เพราะไม่เคยมาก่อน ความคิดไว้เดิมว่าเพื่อรักษามารยาทและไมตรีจิตกับเขานั้น ได้กลายเป็นว่าทำลายมารยาทและไมตรีจิตปกติของตนเสียสิ้นไม่มีเหลืออยู่เลย ที่ปรากฏอยู่ชัดเจนในเวลานั้นก็คือมารยาทของคนขี้เมาล้วน ๆ เท่านั้น ไม่มีทางทราบเรื่องดีชั่วของตัวเอง และนอนแผ่อยู่ที่นั้นอย่างไม่มีอาลัยกับอะไร ๆ ละ จนตลอดรุ่งจึงรู้สึกตัวขึ้นมา เกิดความละอายเพื่อน ๆ และคนในบ้านอย่างมาก รีบกลับบ้านเพื่อนอีกคนหนึ่งทันที นับแต่วันนั้นมาใคร ๆ จะมาเชิญชวนไปบ้านเพื่อนหรือบ้านใครที่ไหน ๆ อีกเป็นไม่ยอมไปอีก เพราะความเข็ดหลาบเป็นกำลัง

ที่เล่าเรื่องของอาตมาให้ฟังทั้งตอนนี้ เห็นว่ามีส่วนใกล้เคียงกัน คือคุณก็ดื่มสุราอาตมาก็ดื่มสุรา ตอนที่ผิดกันบ้างก็คือ เวลาคุณดื่มแล้วไม่เมาและไม่เพลอสติจนเป็นบ้าพูดได้คล่องแคล่ว ปัญญาที่รวดเร็วทันใจใครเล่าไม่จน พูดวันยังค่ำไม่มีอันทางโวหารแต่อาตมาดื่มแล้วเมาไม่เป็นท่า ที่นี้อาตมาขอถามคุณซึ่งเป็นคอสุรา ดื่มแล้วไม่เมาหรือถ้ามีคนดื่มสุราแล้วเดินโซซัดโซเซมาหาคุณ เมื่อคุณถามเขา ๆ บอกว่าไม่เมา แต่ดู

อาการแล้วมีลักษณะเช่นเดียวกับคุณผู้ดื่มแล้วไม่ยอมเมาทุกอาการ คุณจะลงความเห็นว่าเขาเป็นคนเมาสุราหรือไม่ และจะมีความพอใจคุยกับเขาเหมือนคนทั่ว ๆ ไปไหม

ไอ้โฮ คนจะล้มตายอยู่แล้วจะไม่เมาสุราได้อย่างไรใครจะเชื่อ มนุษย์ในโลกมีหุมีตาทุกคน ผมไม่ยอมให้ใครโกหกได้เด็ดขาด เขาต้องเมาสุราแบบยังเหลือแต่ลมหายใจเท่านั้นแน่ ๆ ใครจะไปทนพูดทนฟังกับคนซี้เมาเช่นนั้นได้ มันพูดมีหยุดปากเมื่อไร คำเกาพูดที่ร้อยก็พันครั้งยังนำมาพูดอีกได้วันยังค่ำ ผมเล่นกับมันไม่ได้แน่ไอ้จำพวกซี้เมานี้ ถ้าดื่มแล้วไม่เมาอย่างผมละก็ พูดกับมันได้วันยังค่ำ เรื่องเวลาเวลาไม่ต้องสนใจกัน

อาตมาขอถามอีกบ้างว่า ถ้าคุณเกิดไปเป็นอย่างเขาบ้าง เวลาดื่มสุราแล้วมีคนมาพบคุณเข้า หรือคุณไปคุยกับคนอื่น ๆ เขาจะมีความรู้สึกอย่างไรกับคุณ คุณได้คิดบ้างหรือเปล่า ถ้ามาถูกคุณเป็นอย่างนั้นเสียเอง

ตอนนี้ชักตอบยากอยู่น้อย เข้าใจว่าหัวใจมนุษย์ซึ่งมีสมบัติผู้ดีประจำตัวเขาอาจจะคิดบ้าง คิดดูตัวเราก็นักสุราอยู่แล้ว แต่ไปเห็นคนเมาสุราเข้ายังรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจทันที เขาก็คงจะคิดเช่นเดียวกัน แม้แต่ภรรยาและลูกผมเอง เวลาเห็นผมดื่มสุราเมาแล้วเข้ามาในบ้านเขายังไม่พอใจ บางครั้งเกิดทะเลาะกับเมียและลูก ๆ ก็ยังมี โดยเมียและลูก ๆ เป็นฝ่ายต่อว่าผมก่อน ว่าเมามาแล้วไม่อยู่สุข พูดอวดดีบอวดดีทำนั้นทำนี้ไม่หยุดปาก จะไปนอนเสียก็ไม่นอน รำคาญจะตายไป ไปเที่ยวดื่มเมามาแล้วไม่อยู่ตามภาษาของตัว เทียวอยู่นั้นอยู่นี้กรรยาวา บางครั้งลูก ๆ ก็พลอยเข้าทางแม่เสียด้วย ว่าคุณพ่อนี้ไม่ทราบเป็นอย่างไร อาหารมิให้รับประทานไม่ยกรับประทาน แต่แหวกไปหารับประทานเหล้า ครั้นรับมาแล้วก็ไม่อยู่ให้เป็นสุขสมกับหาความสุขจากสุรายังมาเที่ยวก่อวาทะทางบ้านให้ยุ่งไปหมด ต่อไปนี้คุณแม่อย่าทำอาหารให้คุณพ่อรับประทาน ปลอຍให้คุณพ่อไปหาดื่มเหล้าต่างข้าวจะได้ไหม คิดแล้วน่าจะขายบ้านเมืองเขาที่ได้พ่อซี้เหล้า ดื่มแล้วมาอาละวาดว่าคนนั้นคนนี้ เดี่ยวจะพากันแตกบ้านหนีไปหมด ปลอຍให้คุณพ่ออยู่บ้านคนเดียว จะทุกข์จนคนแค้นก็ยอมทนเอา ได้สบายใจไปพักหนึ่งก็ยังดี ไม่มีคนมายุ่งกวนใจดูว่า

เวลาปกติคุณไม่ดื่มและเมาสุรา ภรรยาและลูก ๆ เขาเป็นอย่างไร เขาดีกับคุณไหม

เขาดีกกันทั้งแม่และลูก ตามปกติภรรยาผมก็เป็นคนใจดีไม่ชอบบ่นอุบอุบแต่ไหนแต่ไรมา ลูก ๆ ก็ดีเหมือนแม่เขา ทั้งเขาไม่เคยนำสุรามาช้าปากแม้แต่ผสมกับยาเขابอกว่ากลัวบาป

ถ้าเช่นนั้นคุณก็ดีแต่คุยอวดในเวลาเมาสุราดังลูกเมียว่าไม่ผิด คุณเมาสุราเสียจนลูก ๆ และภรรยาจะพากันหนีจากบ้าน ปลอຍให้คุณอยู่คนเดียว คุณยังมาคุยอวดว่าคุณ

เป็นนักดื่มสุรา แต่ดื่มแล้วไม่เมา ความจริงคุณเป็นนักดื่มสุราด้วย เป็นนักเมาสุราด้วย เป็นนักโม่โม่มีเวลาหยุดปากด้วย เป็นคนอาละวาดเก่งเวลาเมามาแล้วด้วย อาตมาต้องขอภัยด้วยที่จะพูดให้คุณฟังในบางข้อซึ่งอาจจะยังไม่เข้าใจ

นิมนต์ได้เลยครับไม่ต้องขอภัย เพราะผมก็มอบตัวเป็นลูกศิษย์ท่านแล้ว อย่างไรจะเป็นที่เข้าใจและเป็นประโยชน์นิมนต์เลย ผมรอฟังอยู่แล้ว

ภรรยาและลูก ๆ ของคุณดีกว่าคุณหลายอย่าง เขารู้จักสิ่งที่คุณดื่มและควรรับประทาน เขาดื่มแต่น้ำ รับประทานอาหารซึ่งเป็นคุณแก่ร่างกาย ไม่ดื่มสุรายาพิษเหมือนคุณ ปากเขาดีไม่เที่ยวด่าว่าคนนั้นคนนี้อันเป็นสิ่งไม่ดีและเป็นทางเสียหาย กายและใจเขาก็ดีรู้จักที่ควรกินอยู่หลับนอน สมกับเป็นชาติมนุษย์ซึ่งเป็นชาติที่รู้จักที่สูงที่ต่ำ มารยาทเขาก็ดีไม่เป็นที่แสดงตาแสดงใจเพื่อนมนุษย์ และรู้จักอดกลั้นขันติ มีอุบายที่น่าคิดมาสอนคุณผู้เป็นสามีและพ่อเขา นอกจากจะเหลือทนจริง ๆ ก็ว่าเสียบ้าง เพื่อให้คุณรู้จักคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของตน

ถ้าภรรยาและลูก ๆ เป็นแบบคุณเสียทั้งบ้าน เข้าใจว่าบ้านต้องร้างแน่ ๆ คุณควรกราบภรรยาและลูก ๆ ของคุณในฐานะเขาไม่ดื่มสุรา แต่คุณกลับเป็นคนดื่มสุราเด็ก ๆ เล่นอยู่ตามบ้านเขายังดีกว่าคุณเพราะเขาไม่ดื่มสุราแต่คุณดื่มสุรา ควรกราบเขาในฐานะที่เขาไม่ดื่มสุรา ให้โลกได้เห็นความบกพร่องของผู้ใหญ่เสียบ้างที่ผู้ใหญ่ ๆ ก็ไม่ได้ จะได้หายแบ่งเสียบ้างว่าตัวเป็นผู้ชายใช้ว่าจะดีไปเสียทุกอย่าง เมามาแล้วเที่ยวพนน้ำลายไปทั้งบ้าน คุณควรกราบขอความรู้จากเขาเสียบ้าง พอมีความฉลาดมาปกครองตนให้หายบ้าไปเสียที ถ้ามีคนแบบคุณกันทั้งโลกแล้วก็แน่ทีเดียวว่า โลกนี้คือโลกแห่งคนบ้า ไม่มีใครปรารถนาอยากมาเกิดและมาอยู่ในโลก โลกนี้ก็จะว่างเปล่าปราศจากมนุษย์ที่มีศีลธรรมอันดีงาม

เพื่อความเห็นโทษแห่งความไม่มีศีลของโลกที่ไร้ศีลธรรม อาตมาจะอธิบายให้คุณฟังพอเป็นข้อคิดเล็กน้อย

๑. ปาณาฯ เป็นข้อห้ามไม่ให้มนุษย์และสัตว์ฆ่าและเบียดเบียนกัน เพื่อความสันติสุขแผ่ไปทั่วโลก แต่โทษแห่งความไม่มีศีลข้อนี้เป็นร่วมกัน คือต่างคนต่างฆ่าและเบียดเบียนกันอย่างโหดร้ายทารุณ ปราศจากเมตตาปราณีซึ่งกันและกัน ล้มนอนแผ่ตาย จิบหายใจระเนระนาดอยู่ตามถนนหนทางบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั่วทั้งแผ่นดิน ไม่มีวางเว้นพอจะเหยียบย่างเท้าลงได้ เต็มไปด้วยศพมนุษย์และสัตว์ ฆ่าและเบียดเบียนกันมากยิ่งขึ้นกว่าปูนาปลาทะเลในตลาดเสียอีก เห็นแล้วเป็นลมสลบสล และใจคว่ำใจหายไปตาม ๆ กัน ไม่มีมนุษย์ใจเหลือคนใดจะทนอยู่ในท่ามกลางป่าช้าฝังศพแห่งตายเก่าตายใหม่ และเหม็นคลุ้งไปหมดทั่วโลกปฐพีได้

๒. อทินนาทาน เป็นข้อห้ามไม่ให้ลักขโมยของกันและกัน เพื่อสมบัติจะได้มีเจ้าของ ต่างคนต่างครองกรรมสิทธิ์ในสมบัติของตน และอยู่ร่วมโลกกันด้วยสันติ โทษแห่งความไม่มีศีลข้อนี้เป็นร่วมกันคือ สมบัติมีมาน้อยต่างคนต่างขโมย ทั้งเด็ก ๆ และผู้ใหญ่หญิงชาย เทียวฉกลักปล้นจี้กันทุกหย่อมหญ้า สมบัติไม่มีเหลือเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวของใครได้ โลกนี้ไม่ผิดอะไรกับโลกของสัตว์ป่าไม่มีเจ้าของ ไม่มีใครจะปรารถนาอยากมาเกิดในโลกสัตว์ป่านี้แม้แต่คนเดียว

๓. กาเมว เป็นข้อห้ามไม่ให้ประพฤติก่อวุ่นวายเซ่นเซ่นแห่งสามภรรยาและลูกหลานอันเป็นที่รักและสงวนของกันและกัน เพื่อความอยู่เป็นสุขระหว่างมนุษย์ด้วยกัน จะครองความรักและสงวนของตน ๆ โดยสมบูรณ์

โทษแห่งความไม่มีศีลข้อนี้เป็นร่วมกัน คือเต็มไปด้วยหญิงชายประพฤติดิในกามโดยไม่เลือกหน้าอินทร์หน้าพรหม ทุกหนทุกแห่งไม่มีที่แจ้งที่ลับกลางวันกลางคืน ยิ่งกว่าสุนัขหน้าคนองเสียอีก ไม่คำนึงว่าเป็นลูกหลานสามภรรยาของใคร สวมได้สวมใส่ไปเลย ร้ายกว่าสัตว์ป่าตัวบ้ากามเป็นไหน ๆ ทั้งหญิงทั้งชายไม่มีเซ่นเซ่นเป็นความประพฤติ ประหนึ่งมหาสมุทรทะเลหลวง ของที่รักยิ่งลูกหลานคู่ครองหลุดมือหายไปเหลือแต่ความเคียดแค้นขุ่นเคืองฝังจมอยู่ภายในใจไม่มีวันถอน รับประทานไม่ได้นอนไม่หลับ ทั้งเขาทั้งเราเป็นไฟไปด้วยกัน ใครจะมาทนให้ไฟเผาใจอยู่ในโลกอันอุจาดบาดตานี้ได้ เพราะสิ่งนี้คือไฟเผาโลกนี้เอง ใครจะปรารถนามาอยู่ในโลกอันโสมมไม่มียางอายนี้ได้

๔. มุสา เป็นข้อห้ามไม่ให้พูดโกหกหลอกลวงให้คนอื่นได้รับความเสียหาย เพราะโลกมีความเชื่อถือกันด้วยความสัตย์ความจริง

โทษแห่งความไม่มีศีลข้อนี้เป็นร่วมกัน คือโลกที่เต็มไปด้วยความโกหกหลอกลวง ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกันพอจะเชื่อถือได้ มองเห็นกันเอาคำโกหกออกหักทลายไม่มีกระดูกอวย ไม่ว่าสมาคมและวงงานใด ๆ เต็มไปด้วยความโกหก การงานทุกด้านล้มละลายไปด้วยความโกหกเป็นเครื่องทำลาย เขาก็โกหกเราก็ก็นอกหลอกลวง เขาก็น้อเราก็ก็นอ พูดกันไม่รู้เรื่องไม่ได้ความ โลกจะอยู่ด้วยกันได้อย่างไร ทุกสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันก็เสียหายไปด้วยความโกหกเป็นเครื่องตมุดันทั้งนั้น โลกที่เชื่อถือกันไม่ได้ก็คือโลกหมดหวัง ใครจะปรารถนาเป็นคนหมดหวังมาอยู่ในโลกไร้ความหมายนี้ได้

๕. สุรา เป็นข้อห้ามไม่ให้ดื่มของมึนเมา มีสุราเป็นต้น เพื่อรักษาเสถียรภาพของสติปัญญาและสุขภาพแห่งมนุษย์ให้คงอยู่ตามปกติ

โทษแห่งความไม่มีศีลข้อนี้เป็นร่วมกัน คือเป็นคนไม่มีสติอยู่กับตัว เป็นคนครึ่งบ้าหรือบ้าหมดทั้งตัว ไม่มีสติรักษามารยาทของมนุษย์ กลายเป็นสัตว์ทั้ง ๆ ที่กายเป็น

มนุษย์ พุดข้าหน้าข้าหลังหาจุดเป็นสาระไม่ได้ หมดความละอาย ปล่อยปละมารยาท โดยไม่มีเครื่องสำนึกตัว ชอบพุดอวดจนเป็นภัยแก่ตัวโดยไม่รู้สึกรู้สีก เก็บความลับที่ต้องเก็บไม่ได้ เปิดออกจนหมดไส้หมดพุง กล้าหาญแบบไม่รู้จักตายและไม่มีอุบายหลบหลีกภัย ถือว่าตนฉลาดที่สุดทั้ง ๆ ที่โง่ที่สุดในเวลานั้น ใครพุดแต่ต้องนินทาไม่ได้คอยแต่จะออกหลุดลอย แต่ไม่ใช่ลายแมว หากเป็นลายหนูตัวกำลังจะถูกขยี้ขย้าศีรษะกับท่อนไม้ท่อนเหล็กหมิ่นเหม่กันที่สุด ชอบทะเลาะเร็วที่สุด แต่ชอบเสียท่าเร็วที่สุดเช่นเดียวกัน คนที่ไม่มีท่าก็คือคนเมาสุรา เข้าใจว่าตัวฉลาดเต็มทีเวลาเมาสุรา แต่มักจะเสียท่าทุกครั้งทีอาศัยความฉลาดจากการเมามาใช้ ร่างกายก็ทรุดโทรมง่ายกว่าปกติ ร่างกายเป็นฐานรับโรคได้เร็วกว่าปกติ

ไม่ว่าคนประเภทใดลงได้เมาสุราแล้วต้องเป็นเสียศักดิ์ศรีไปทั้งนั้น ไม่มีอะไรเสริมเกียรติเพราะสุราเป็นเครื่องประดับเลย ถ้าโลกต่างคนต่างดื่มและเมาสุราจะเป็นคนลักษณะนี้ทั้งนั้น เราก็ดื่ม ครอบครัวเราก็ดื่ม ครอบครัวคนอื่น ๆ ก็ดื่มกันทั่วพิภพและเมากันทั่วดินแดน ตามถนนหนทางตีกรามบ้านช่องมีแต่คนเมาสุรานอนดาตาศักันไปหมด ที่นี้จึงมองดูคนที่กำลังเมาและนอนเกลื่อนอยู่ในที่ต่าง ๆ ยิ่งกว่าคนไข่นอนอยู่ในโรงพยาบาลเสียอีก ทั้งโลกมีแต่บุคคลประเภทดังกล่าวนี้ทั้งนั้น แล้วจะมีความสงสัยอะไรเพียงไร นี่เพียงแต่อธิบายเรื่องของคนทั่วโลกเมาสุราก็จะสลับอยู่แล้ว ยิ่งจะได้เห็นดังที่วานั้นจริง ๆ ก็คงจะขาดใจตายในขณะนั้นโดยไม่ต้องสงสัยเพราะทนอยู่ไม่ได้

เท่าที่อธิบายมานี้คุณก็จะเห็นว่าอย่างไร หรือจะเห็นว่าหนักไป อันเรื่องหนักหรือเบา นั้นมันขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับนายแพทย์รักษาคนไข้เป็นราย ๆ ไป ย่อมถืออาการของคนไข้หนักเบาเป็นสำคัญ ถ้าไข้เล็กน้อยก็เพียงให้รับยาแล้วส่งกลับบ้านไป แต่ถ้าเป็นไข้หนักจะทำอย่างนั้นไม่ได้ นายแพทย์ต้องรับไว้รักษาและเปลี่ยนวิธีการตามแต่จะเห็นสมควรกับไข้ประเภทนั้น การที่คนไข้จะได้รับความทุกข์เจ็บปวดเพราะการให้ยาที่เห็นว่าถูกกับโรคนั้นไม่เป็นจุดสำคัญ แต่การตรวจโรคเห็นสมควรแล้วว่าจะควรทำอย่างไร นั้นแลเป็นจุดสำคัญที่นายแพทย์จะสนใจมากและวางยาลงไปตามที่เห็นควรว่าโรคจะหายได้ ถ้านายแพทย์จะปฏิบัติตามความเห็นของคนไข้เป็นประมาณแล้วก็ยากที่คนไข้จะหายได้

นี่ก็ยิ่งถึงเหตุผลเกี่ยวกับการแสดงธรรมเช่นเดียวกัน ถ้าจะให้ไปไปตามความเห็นของคนมีกิเลสมีประเภทต่าง ๆ พาให้เป็นไปแล้ว ธรรมของพระพุทธเจ้าก็จำต้องเก็บเข้าตู้เสียทั้งหมด จะนำออกแสดงไม่ได้ เพราะจะทำให้จิตใจของคนที่มีกิเลสซึ่งเปรียบเหมือนคนไข้ แต่การแสดงธรรมจะถือคนมีกิเลสเช่นท่าน ๆ เรา ๆ เป็นประมาณไม่ได้ ต้องแสดงไปตามเหตุผลที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังและผู้ปฏิบัติ

เท่าที่ควร เพราะตามธรรมดาของคนมีกิเลสทั่ว ๆ ไป ย่อมไม่ยากฟังการสั่งสอนที่เกี่ยวกับสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ ทั้ง ๆ ที่รู้ยู่่ว่าสิ่งนั้นไม่ดี ยิ่งเป็นคนมีกิเลสหนา ๆ อย่างอาตมาด้วยแล้วก็ยิ่งไม่ยากฟังและสนใจธรรมเสียเลย วัดก็ไม่อยากเข้าให้เสียเวลา สู้ไปเที่ยวดูหนังสดหนังแห้ง เข้าบาร์และไนท์คลับที่ซบกล่อมบำรุงบำเรอให้เพลิดเพลินใจ ดีกว่าไปนั่งฟังพระเทศน์หรืออธิบายธรรมให้ฟัง มันมีแต่วังและหลับกับที่นั่นนั้นมากกว่าจะสนใจฟังและได้รับความเข้าใจ บางครั้งนั่งฟังเสนาหรือฝากุฎีเคลิ้มหลับไปโดยไม่รู้ตัวก็ยังมี เวลาภิเษกมันแผ่อ่านาจออย่างเต็มที่ใครจะอยากไปวัดเล่า

ท่านอธิบายเรื่องคนไม่มีศีลทำให้โลกให้พินาศ และทำโลกให้หมดความหมาย ไม่มีอะไรดีในโลก ผมรู้สึกเข้าใจและคล้อยตามไปเป็นลำดับ แต่จะเรียนท่านให้ยิ่งกว่านี้ เดียวคนเขาจะหาว่าผมอวด เฉพาะการเมาสุราทำให้อวดตัวเก่งนั้นก็มาได้แก้ตัวผมจนเกือบจะหมดทุกข้ออยู่แล้ว แถมยังจะมาอวดว่าตนเข้าใจธรรมอีก เขาก็จะหาว่าผมบ้าอวดอีก แล้วเลยจะไม่มีโลกให้คนฉลาดอยู่ มีอยู่ตอนหนึ่งที่ท่านแสดงไปรู้สึกว่ขัดกับใจผมมากที่สุดทีเดียว

ตอนไหน เชิญพูดออกมาเลยไม่ต้องเกรงใจ เพราะเวลาอาตมาจะอธิบายธรรม ยังไม่เห็นเกรงใจคุณและใครว่าจะตำหนิหรือชม

ก็ตอนที่ให้ผมกราบเมียและลูก ๆ ผมนั้นนะ ที่ถูกต้องควรให้เมียและลูก ๆ ร่วมกันมากราบบอกให้ผมหยุดดื่มสุราเสีย จะได้เป็นประโยชน์แก่ผมและแก่เขาอีกด้วย เพราะถ้าเขากราบวิงวอนผมให้หยุดการดื่มสุราเสียแต่ต้น ผมก็อาจจะหยุดไปนานแล้ว ทั้งอาจจะไม่มาให้ท่านเทศน์สอนผมให้ลำบาก ดังที่เห็นท่านอุตส่าห์นั่งทนลำบากอยู่กับการสั่งสอนผมเวลานี้

การที่คุณจะให้ภรรยาและลูก ๆ มากราบบอก อาตมาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์มากกว่าคุณไปกราบเขาเสียเอง

ก็เขามากราบบอกให้ผมหยุดดื่มสุรา ผมก็หยุดตามคำขอร้องเขาแล้ว ทำไมจะไม่เป็นประโยชน์มากเล่าท่าน

ที่จะไม่เป็นประโยชน์มากก็ตรงที่เวลาเขามากราบบอกคุณขอให้หยุดดื่มสุรา คุณก็จะหยุดจริง พอความหิวสุราเกิดขึ้นคุณก็จะไปเที่ยวดื่มเข้าอีก แล้วก็จะให้เขามากราบบอก ขอร้องให้หยุดอีกทำนองนี้ไม่เสร็จสิ้นกันสักที เขาก็จะกลับเบื่อกับคุณและเห็นโทษแห่งการกราบคุณขึ้นมาไม่เป็นท่า แล้วพากันหยุดไม่มากราบบอกต่อไป คุณก็จะกลายเป็นคนขี้เมาไปอย่างนี้จนวันตาย แล้วจะมีผลดีอะไรแก่เขาและแก่คุณเล่า

ท่านพูดตอนนี้รู้สึกว่ามีมูลความจริงผมไม่กล้าเถียงท่าน เพื่อผมเป็นอย่างนั้นเข้าจริง ๆ เขาก็จะตำหนิผมได้

เมื่อเป็นเช่นนี้คุณก็จะแก้ปัญหาข้อที่ให้คุณกราบภรรยาและลูก ๆ อย่างไร ลองพูดให้อาตมาฟังบ้าง กำลังกระหายอยากฟัง

เอาอย่างนี้เถอะท่าน อย่าถึงกับต้องให้ผมกราบเขาเลย คือผมจะยอมหยุดสุรา ไม่ดื่มอีกต่อไปจนวันผมตาย ขอปฏิญาณตนต่อหน้าพระและท่าน ทั้งผมก็ตัดสินใจว่าจะหยุดอยู่แล้วขณะฟังคำชี้แจงจากท่านถึงโทษแห่งการดื่มสุรา ก็พอดีกับเรื่องกราบเมียและกราบลูกมาบรรจบเข้าพอดี การตัดสินใจของผมก็เห็นว่าพอช่วยให้ผมลดโทษลงบ้างไม่ต้องกราบเขา ท่านจะเห็นด้วยไหม เพราะเวลานี้ผมเคารพท่านต่างหาก ผมไม่ได้เคารพเมียและลูกผมนี่ เพราะอยู่ด้วยกันมาตั้งแต่วันแต่งงานและวันเด็กคลอตตลอดถึงวันนี้ อยู่ ๆ ก็จะให้ผมกราบเขา เดียวเขาจะหาว่าผมเป็นบ้าหนักเข้าแล้วพากันวิ่งหนีจากบ้านไปหมด เรื่องก็จะไปกันใหญ่

ถ้าคุณจะพูดแบบพลเมืองดีทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่เป็นอุบายหาทางออกโดยไม่ยอมกราบเมียและกราบลูก อาตมาก็ไม่ขัดข้อง จะกราบหรือไม่ก็ไม่มีปัญหาอะไรนัก เท่าที่ให้คุณไปกราบเขาก็เพื่อประโยชน์สำหรับคุณเองไม่ใช่เพื่อลูกเมียของคุณ พอจะหาทางออกอย่างแยบยลเท่านั้น

เป็นอันว่าไม่ต้องไปกราบเขา เป็นแต่ว่าผมต้องพูดมีความสัตย์ความจริงต่อตัวเอง และปฏิบัติตัวต่อสุราอย่างเคร่งครัดตลอดวันตายเท่านั้น อย่างนี้เรียกว่าพูดและทำจริงแบบพลเมืองดีไซ้ไหมท่าน

ใช่ เป็นอันว่าหมดปัญหา เพราะพูดมาก็นาน อาตมาขออนุโมทนาด้วยที่คุณกลับตัวเป็นคนดีได้เหมือนมนุษย์ที่มีศาสนาทั่ว ๆ ไป ส่วนคุณสมบัติของศีลห้าและคุณแห่งการไม่ดื่มสุรานั้นอาตมาจะไม่อธิบาย ขอมอบไว้กับคุณได้ทราบในตัวของตนเอง ซึ่งจะทราบในกาลต่อไปไม่นานนัก ถ้ายังมีข้อข้องใจวันหน้าค่อยมาใหม่

ดิฉันให้เพื่อนพามากราบขอพึ่งบารมีท่าน บางทีท่านจะพอมีทางช่วยชุบชีวิตดิฉันไว้เป็นคนเดินแผ่นดินต่อไปเหมือนมนุษย์ในโลกเขาบ้าง

คุณเป็นอะไรจึงจะให้อาจารย์ชุบชีวิตให้เป็นคนเดินดินต่อไปอีก เมื่อถึงนี้ก็เห็นคุณเดินดินมาขึ้นกุฎิอาจารย์กับเพื่อน ๆ หลายคน ไม่เห็นมีอะไรผิดแปลกจากเพื่อนร่วมทางกันมาเลย เมื่อขึ้นกุฎิแล้วทำไมถึงพูดอย่างนั้น อาจารย์เองก็แปลกใจ

(เพื่อนพูดแทน) เรื่องเดิมเป็นอย่างนี้ค่ะ คือคุณถนอมใจนี้สามี่เขาตายเมื่อหนึ่งเดือนผ่านมานี้ เขาเกิดความเสียใจมาก คิดอยากจะฆ่าตัวตายตามสามี่หลายครั้งแล้วค่ะ

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การตาย คนและสัตว์ก็เคยตายกันทั้งโลกมิใช่หรือ มิได้ตายเฉพาะคุณผู้ชายของคุณคนเดียว ซึ่งควรจะนำมาเทียบเคียงพอให้มีสติยับยั้งบ้างจะได้มีทางหายใจ

(เพื่อน) เข้าร้องไห้ร้องห่มวิ่งไต่วิ่งเหนือไปทั่วบริเวณ นอกนั้นยังจะโดดเข้าโลงผีหาสามีที่ตายอยู่ในหีบ คนดีต้องคอยจับคอยจุดกันไว้ พาไปที่ไหนเขาไม่ยอมไป แต่คอยจะโดดเข้าโลงผีหาสามีทำเดียว คนดีให้นอนเสียให้สบายหายทุกข์ก็ไม่ยอมนอน ให้รับประทานเสียบ้างพอมีแรงก็ไม่ยอมรับ เครื่องนุ่งห่มหลุดลุ่ยจួយแจกไปไหนที่ไหนเขาไม่สนใจ มีแต่จะพยายามเข้าโลงหาสามี และขอตายตามสามีทำเดียว ไม่ยอมฟังเสียงใครจะพูดและขอร้องด้วยคำใด ๆ ทั้งสิ้น เรื่องเป็นอย่างนี้จึงได้พาเขามากราบขอพึ่งบารมีท่านได้ช่วยเมตตาให้เขามีชีวิตอยู่ต่อไป เพราะลูกเขามีสองคน เป็นชายหนึ่งหญิงหนึ่ง ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่ทั้งสองคน ถ้าเมื่อเขาเกิดเป็นอะไรไปเสียลูกก็หมดที่พึ่งหรืออาจพากันกินยาตายตามพ่อแม่เขาไปก็ได้ ดิฉันก็พลอยไม่สบายใจด้วยเขาเหมือนกัน

คุณถนอมใจทำไมจึงทำอย่างนั้นล่ะ เราเป็นคนมีวัยเป็นผู้ใหญ่ขนาดแม่บ้านในครอบครัวแล้ว ทุกข์ก็เคยทุกข์ สุขก็เคยสุข มากับโลกเขาพอประมาณ ซึ่งพอจะมีสติพิจารณายับยั้งใจไว้ได้บ้าง ไม่ควรปล่อยตัวจนเป็นคนหมดความหมายในตัวเองไปเสียทีเดียว

ดิฉันสุดวิสัยที่จะกันแม่น้ำมหาสมุทรด้วยฝ่ามือค่ะ เพราะความรักความสงวนมาก ความหวังพึ่งเป็นและพึ่งตายสุดชีวิตจิตใจ ความมีคุณสมบัติที่จะกล่าวถึง ความเห็นอกเห็นใจกันไม่มีอะไรจะมาชั่งน้ำหนักเทียบเท่าได้ คุณค่าเหล่านี้หนักมากลิกมากกว่าน้ำในมหาสมุทร ดิฉันจะทนได้อย่างไร นับแต่วันแต่งงานกันมาได้สิบห้าปี คุณผู้ชายของดิฉันไม่เคยพูดอะไรให้ดิฉันผิดใจเลยแม้แต่ครั้งเดียว พอจะเป็นท่านบมกั้นหัวใจไม่ให้ดิฉันคิดถึง และเป็นคนชอบเอาใจเมื่อยใจลูกมากเป็นประจำนิสัย ซึ่งนับว่าแสนดีหาไม่ได้แล้ว

ทุกวันนี้เป็นอย่างไร ความทุกข์ทางใจรู้สึกเบาลงกว่าแต่ก่อนบ้างไหม

ดิฉันแทบไม่ทราบว่าหนักหรือเบา แต่เป็นความจมดิ่งอยู่ตลอดเวลา ปรากฏแต่ว่ายังมีลมหายใจอยู่เท่านั้นทุกวันนี้ นอกนั้นดิฉันเข้าใจว่าตายไปกับคุณหมดแล้ว

ขอภัยคุณผู้ชายของคุณทำงานอะไร และเป็นโรคอะไร จึงทำให้จากไปเร็วกว่าที่ควรจะเป็น

เป็นร้อยตำรวจเอกเต็มขั้นมานานแล้ว จะได้เลื่อนยศเป็นพันตรีต้นปีหน้านี้เอง แต่มาด่วนจากไปอย่างกะทันหัน ซึ่งยังไม่ให้ดิฉันได้มีโอกาสรักษาเต็มกำลังความ

สามารถเลย ด้วยโรคเจ็บท้องธรรมดา ซึ่งไม่คาดฝันว่ามันจะเป็นไปได้อย่างปุปปับเช่นนั้น ดิฉันจึงเป็นทุกข์มากจนไม่มีที่ปลงวางร่างกายและจิตใจได้เลย เวลานี้ปรากฏว่าดิฉันยังเหลือแต่ร่างกายที่ปราศจากใจครอง ถ้าดิฉันได้ตายไปพร้อมกับคุณเสียจะสุขใจหายห่วง แม้โลกนี้ทั้งโลกจะกลายเป็นทองทั้งแท่งขึ้นมา ดิฉันก็ได้สนใจใยดีจะอยู่ครองสมบัตินั้น นอกจากจะได้เห็นหน้าและอยู่ด้วยคุณซึ่งเป็นสุดที่รักและคิดถึง จนหาที่ปลงใจไม่ได้เท่านั้น

จนบางครั้งดิฉันปรากฏว่าสับสนใจและสับสนตัวไปว่า เราตายไปแล้วหรือยังอยู่ จะอย่างไรท่าน ดิฉันถึงจะทนอยู่กับโลกเขาต่อไปได้ ไม่เป็นทำนองว่าว่เชือกขาดอยู่ท่ามกลางอากาศรุ่มดั่งที่เป็นอยู่เวลานี้

การตาย สัตว์ก็ตาย มนุษย์ก็ตาย เราก็ตาย เขาก็ตายทั่วโลกไม่มีเว้นแต่ละวัน เดือนปีนาทีโหมง เข้าสายบ้ายเย็นเลย ล้วนแต่เป็นกาลสถานที่ที่สัตว์และมนุษย์ทั่วโลกตายได้ทั้งนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์และขอบเขตบังคับไว้ได้ การตายเป็นเรื่องอิสระในตัวเองโดยหลักธรรมชาติ ไม่มีผู้สามารถต้านทานได้ด้วยอำนาจวาสนา ศาสดาอาจารย์ฤทธวิธีใด ๆ และวิชาความรู้คาถาอาคมใด ๆ ทั้งนั้น โลกทั้งโลกต้องยอมแพ้กันอย่างราบคาบไม่มีทางต่อสู้ ใครไม่ยอไม่ได้ยินไม่ยอมประสกับคำว่าตาย ๆ นี้ เพราะเป็นธรรมชาติหมดหวัง สิ้นชีวิต ตัดสิทธิ์ตัดรักตัดอำนาจให้ขาดพร้อมกันไปเสียทุกอย่าง โลกขยาดครั่นคร้ามกันทั่วไตรภพ แม้เช่นนั้นก็ต้องประสกับกันอยู่โดยดีหนีไม่พ้น ไม่กาลใดก็ต้องเวลาหนึ่งจนได้

พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า เราท่านทุกคนมีความแก่ความตายเป็นประจำ จะล่วงพ้นไปไม่ได้เด็ดขาด นี่เป็นคำถูกต้องตายตัวไม่เป็นอย่างอื่น เพราะท่านตรัสไว้ชอบด้วยกฎของธรรมชาติแล้ว แม้อาจารย์ผู้นำธรรมท่านมาแสดงให้คุณฟังก็อยู่ในข่ายของกฎนี้หนีไปไหนไม่พ้นแน่นอน สามเณรของคุณที่จากไปก็เดินไปตามสายทางของกฎที่ว่านี้ ไม่ผิดจากกฎธรรมชาติที่โลกเคยเป็นมา คุณจึงไม่ควรเสียใจจนแทบเสียตัวไปด้วย ซึ่งเป็นการไม่สมควรอยู่บ้างสำหรับคนที่ได้รับการศึกษามาพอสมควร วัดก็เคยเข้า พระพุทธเจ้าก็เคยกราบ ธรรมก็เคยได้ยินได้ฟังมาพอสมควร ท่านก็เคยบริจาคมาจนเคยชินมิใช่หรือ นอกจากศีลอาจไม่เคยรักษาหรือเคยมาบ้างแล้ว อาจารย์ต้องขอภัยถ้าพูดผิด

เคยมาเป็นประจำนัยสัทุกอย่างค่ะ เพราะคุณพ่อคุณแม่ของดิฉันเป็นคนใจบุญสุนทานมาตั้งแต่เดิม จึงสอนและพา ลูก ๆ บำเพ็ญเป็นกิจประจำครอบครัวตลอดมาไม่เคยให้ขาด ที่เสียใจจนสุดขีดในชีวิตก็คือ ไม่เคยพบกับความพลัดพรากจากกันระหว่างสามเณรภริยา แต่ก็ได้มาได้แก่ตัวของดิฉันเองในคราวนี้ จึงสุดที่จะอดกลั้นทนทานได้ อยู่หายใจไปพอสิ้นวัน นับแต่วันเกิดมาก็ไม่เคยพบความทุกข์เศร้าโศกอันแสนทรมานเหมือนครั้งนี้

ในโลกมนุษย์นี้คงจะไม่มีใครจะเป็นคนอาภัพเหมือนตัวดิฉัน ซึ่งกำลังรับบาปกรรมอยู่เวลานี้ โลกนี้ไม่มีความหมายอะไรเสียเลยสำหรับดิฉันผู้ไร้ความหมายที่จะอยู่ต่อไป จึงอยากตายไปเสียจะได้สบายหายทุกข์ทรมานดังที่เป็นอยู่นี้

การคิดอยากตายในเวลาเกิดทุกข์ทรมานก็ดี ในเวลาใด ๆ ก็ดี ไม่ใช่จะเป็นความคิดที่ถูกต้อง และจะพาให้ผู้คิดได้รับความสุขความสมหวัง แต่เป็นความคิดที่สั่งสมทุกข์เพิ่มให้แก่ตัวและผู้เกี่ยวข้องโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ตามปกติโลกไม่มีใครคิดอยากตาย แต่เป็นเพราะห้ามไม่ได้ แก่ไม่ตก ก็จำต้องปล่อยไปตามกฎของธรรมชาติ แม้คุณผู้ชายของคุณเองก็คงไม่คิดอยากตาย แต่ก็จำต้องยอมเมื่อถึงคราว ส่วนคุณทำไมคิดอยากตาย หรือคุณว่าการตายเป็นของดียิ่งกว่าการมีชีวิตอยู่ ถ้าเช่นนั้นคุณก็ไม่ควรคิดและเป็นทุกข์เพราะการตายแห่งสามีของคุณ เพราะเป็นของดีแล้ว แต่คุณทำไมคิดจนเกิดทุกข์แก่ตนแทบทนไม่ไหว สมมุติว่าลูกชายของคุณก็คิดอยากตาย ลูกหญิงของคุณก็คิดอยากตาย ตลอดคนในบ้านทุกคนก็คิดอยากตายเพราะคุณเป็นต้นความคิด คุณจะพอใจกับความคิดของคนเหล่านั้นไหม

ไม่พอใจค่ะ เพราะถ้าปล่อยให้คิดเช่นนั้นก็สูญคนในครอบครัว ไม่มีใครจะสืบต่อวงศ์สกุลและทรัพย์สมบัติให้คงอยู่ต่อไป เมื่อต่างคนต่างตายไปหมดแล้ว สมบัติเงินทองของมีค่าต่าง ๆ ก็ไร้ความหมายไปตาม ๆ กันหมด จึงไม่คิดอยากให้เขาตาย

เมื่อเป็นเช่นนั้นคุณทำไมคิดอยากตาย ส่วนคนอื่นไม่อยากให้เขาตาย ถ้าเห็นว่าเป็นของดีก็ควรประกาศให้โลกทราบทั่วกัน เพื่อจะได้พร้อมกันตายเสียให้หมดทั้งแผ่นดิน อย่าให้ยังมีใครเหลือเศษทนทุกข์อยู่กับโลกอันแสนโสมมและทรมานนี้ต่อไป ถ้าเห็นว่าเป็นของดีก็ควรด่า ไม่ควรคิดเพื่อก่อไฟเผาตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนไปด้วย รับผิดชอบต่อความคิดที่เป็นพิษเป็นภัย ทำให้สบาย คนในบ้านก็จะหลับตาสนิทบ้าง ไม่พะวักพะวนทั้งกับคนที่ตายไปแล้ว และคนที่กำลังมีชีวิตอยู่ซึ่งกำลังจะพยายามฆ่าตัวตาย

คุณเคยเห็นโลกไหนบ้านเมืองใดและคนใด ไม่ประสบกับความพลัดพรากจากสิ่งที่รักและพึงใจมาแล้ว ความรักก็เคยรัก รักจนแทบทนไม่ไหว ใจจะขาดในเวลารักนั้นให้ได้ก็มี แต่ก็ยังรอดตัวมาได้ เพราะไม่พยายามจะฆ่าตัวตายเพราะความรักเป็นผู้ชักชวน แม้ใจจะรักก็ยอมให้มันรักเพราะด้านทานไม่ไหว แต่ไม่พยายามฆ่าตัวเหมือนคุณ จะว่าตำหนิอาจารย์ก็ยอมรับ เพราะคุณคิดและพยายามในสิ่งที่น่าตำหนิ จะฝืนชมไปโลกต้องวินาศ การฆ่าตัวตายไม่มีประโยชน์ นอกจากจะมีโทษซ้ำเติมเข้าอีกเท่านั้น

ท่านรักอะไร เพราะท่านเป็นพระ ไม่เห็นมีสิ่งใดจะทำให้ท่านรักได้

ก็รักเสือ อยากได้เสืออย่างไรละ นับว่ารอดตายมาหลายครั้งแล้ว คุณจะรู้เรื่องอะไรกับสิ่งพรรณนี้ของพระซึ่งมีรอยแปดพันประการที่จะทำให้รัก แม้ทุกวันนี้ก็ไม่อวดตัวว่าเก่งและรับรองได้ เพราะเคยเห็นฝีมือของความรักมาแล้ว ยอมยกให้ว่าเก่งจริงไม่มีทางต่อสู้ ต้องยอมแพ้ง่าย

(เพื่อน) ท่านไปรักเสือได้อย่างไร เพราะเสือเป็นสัตว์ที่ดุร้ายมากนี่ท่าน

ไม่ใช่เสือโคร่ง เสือเหลือง เสือดาว เสือดำ ที่อยู่ตามป่าดงที่เข้าใจกัน แต่เป็นเสือแปลกประหลาดที่ใคร ๆ ไม่ค่อยคิดคาดกัน นั่นแหละที่พระชอบรักมันเสมอ และมีอยู่ทุกหนทุกแห่งด้วย พระจึงจัดว่ามีภัย

(เพื่อน) เสือแปลกประหลาดอย่างไร หรือเป็นเสือที่เขานำมาเลี้ยงไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ในเขาดินนา กรุงเทพฯ อย่างนั้นหรือ

ไม่ใช่ แต่เป็นเสืออีกชนิดหนึ่ง ที่แปลกประหลาดมากกว่าเสือที่เคยเห็นกันในที่ทั่ว ๆ ไป คุณอยากทราบหรือถึงถามย้าเข้ามาเรื่อย ๆ ไม่หยุดแทบจะตอบไม่ทัน

(เพื่อน) อยากทราบค่ะ เพราะเป็นสัตว์ชนิดที่ไม่เคยเห็นและไม่เคยได้ยินมาก่อนเลย นิมนต์ท่านอธิบายให้พวกดิฉันฟังบ้าง เพราะต่างคนต่างกระหายอยากฟังไปตาม ๆ กัน ว่าเป็นเสืออะไรกันแน่

ถ้าอยากฟังก็โปรดฟังให้ได้หลักได้เกณฑ์ เพราะเรื่องราวฟังยาก ปู่ย่าตายายของพวกเราท่านล่องลับไปเปล่า ๆ ไม่ได้ฟังนิทานนี้ก็มีเยอะ พวกเรานับว่ามีบุญวาสนาอยู่ ๆ ก็ได้ฟัง

เริ่มเรื่องมีเด็กผู้ชายคนหนึ่ง พ่อแม่จากไปตั้งแต่เล็ก ๆ ญาติสงสารเอามาเลี้ยงไว้ พอหย่านมแล้วญาติจึงนำไปถวายไว้กับพระธุดงค์(พระกรรมฐาน) ในป่าลึกห่างไกลจากหมู่บ้านมาก ไม่มีใครกล้าไปมาหาสู่เพราะสัตว์เสือชุมมาก มีตาปะขาวคนเดียวอยู่กับพระธุดงค์รูปนั้นเพื่อหุงต้มอาหารถวายท่าน เด็กคนนั้นอาศัยอยู่กับพระธุดงค์เป็นเวลานาน จนกลายเป็นลูกของพระไปตามธรรมเนียม อาจารย์เห็นว่าโตขึ้นมาพอสมควรก็บวชเป็นเณรให้ แล้วอยู่ปฏิบัติทำวัตรแก่อาจารย์เป็นประจำมิได้ขาด

วันหนึ่งเณรมีผู้มานิมนต์ท่านไปงานในเมือง ชัดไม้ได้จำต้องรับ หลังจากรับนิมนต์เขาแล้วอาจารย์ก็คิดวิตกกังวลกับเณร เกรงว่าจะเป็นอันตรายเมื่อปล่อยให้คอยอาจารย์อยู่ที่วัด เพราะเสือชุมมากในบริเวณนั้น ถ้าจะให้เณรไปด้วยก็เกรงกลัวอีกทางหนึ่งไม่สะดวกใจ ทำให้อาจารย์รำคาญใจเอาการอยู่ สุดท้ายก็ตัดสินใจเอาเณรไปด้วยเมื่อไปถึงตัวเมืองแล้วก็พาเข้าพักในป่าห่างจากตัวเมืองพอสมควร ตื่นเช้าก็พาเณรเข้าไปในงานเขา

ในงานนั้นมีประชาชนมากมายทั้งหญิงทั้งชาย หนุ่มสาวเฒ่าแก่เต็มไปหมดในงาน ต่างก็มานั่งห้อมล้อมอาจารย์กับเณรจนแน่น ส่วนเณรรู้สึกแปลกตาแปลกใจ เพราะดูแล้วผิดปกติที่เคยอยู่กับอาจารย์ในวัด ไม่เคยมีคนที่นี่ ๆ อยู่ในเวลานั้น มีทั้งชนิดที่ไม่เคยเห็นนับตั้งแต่เณรเกิดมาก็มี สายตาเณรจ้องมองไปมา พอตีสายตาเณรมองไปเห็นรูปผู้หญิงสาว ๆ ชนิดที่แปลกประหลาดเข้า เกิดสะดุดตาสะดุดใจจนมองไม่กะพริบตา เณรเลยมองจ้องอยู่ที่รูปประหลาดนั้นอย่างเพลินตาเพลินใจ ไม่ยอมพลิกสายตาไปที่อื่นเลย ยังไม่แน่ใจต้องถามอาจารย์ว่ารูปนี้อะไร พร้อมกับชี้มือไปที่รูปประหลาดนั้นด้วย ฝ่ายอาจารย์ได้ยิน มองไปทันทีที่รู้ว่าเณรนี้เห็นทำไมได้การเสียแล้ว และเป็นไปตามที่เราคิดไว้เมื่อก่อนจะพาเณรออกมาจากวัดทุกประการ อาจารย์จึงออกอุบายขู่ว่าพราบเอาไว้เพื่อให้เณรกลัวว่า นี่แลเสือไม่รู้หรือ เณรต้องระวังให้ดีนะ เตี้ยม้วนกัดตายนะ ดังนี้

พอเสร็จธุระในงานแล้วอาจารย์ก็รับพาเณรกลับวัด พอมาถึงวัดแล้วแทนที่เณรจะทำข้อวัตรปฏิบัติต่ออาจารย์ดังที่เคยทำมาแต่ก่อน แต่กลับไม่สนใจในข้อวัตรต่ออาจารย์เสียเลย มีแต่นั่งสร้อยเศร้าเหงาหงอยเป็นตุ๊กตา ไม่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ทำทางไม่รื่นเริงเหมือนแต่ก่อน ส่วนอาจารย์ก็ทราบทันทีว่า เณรนี้แปลกแล้ววันนี้ คงไปถูกของดีจากเมืองมาแน่ละ จึงเดินเข้าไปหาเณรแล้วถามว่า เณรนี้เป็นอะไรวันนี้ทำไมแปลกตามาก ไม่สบายหรือ เณรรีบตอบอาจารย์ว่า ผมไม่ได้เป็นอะไร แต่คิดถึงเสือ ผมอยากได้เสือ คิดถึงเสืออะไรที่ไหนกัน อาจารย์ถาม ผมคิดถึงเสือตัวที่อยู่ในบ้าน ผมอยากได้เสือตัวที่อยู่ในบ้านงานนั้น เณรตอบอาจารย์ อาจารย์หมดท่า แม้จะหาอุบายขู่ว่าพราบเอาไว้เพื่อให้เณรกลัว แต่เณรกลับคิดถึงเสือและอยากได้เสือด้วยซ้ำไป

อาจารย์ออกอุบายคำรามว่า ก็เสือในป่าบริเวณวัดเรามีมากมาย ต้องการสักก็ตัวก็ได้ เณรทำไมไม่อยากได้ แต่กลับไปคิดถึงเสือและอยากได้เสือตัวอยู่ในบ้านในเมืองอย่างไรกัน เณรนี้จะบ้าแล้วนะเอนะ เสือในป่าผมกลัวมันมากไม่อยากได้มัน แต่เสือในบ้านผมรักมันมาก ผมอยากได้มันเพราะมันสวยและน่ารักมาก นับแต่วันเกิดมาผมไม่เคยเห็นเสือสวยและน่ารักมากเหมือนเสือตัวอยู่ในบ้านเลย ทั้งเสือบ้านมันหัวเราะเป็นเหมือนคนเรา และผมรักมันมากเวลามันหัวเราะ มันจะมีก็ตัวก็สวยและน่ารักเหมือนกันหมด ไม่เห็นตัวไหนจะน่ากลัวเหมือนเสือที่อยู่ในบริเวณวัดเราเลย ทั้งเสือเหล่านี้หัวเราะไม่เป็นด้วย มองเห็นแล้วน่ากลัวทั้งนั้น ต่อไปขอให้อาจารย์พาผมเข้าไปอยู่กับเสือบ้านเถอะ อย่าพาผมมาอยู่กับเสือป่าเถว ๆ นี่เลย ผมกลัวมันมาก ส่วนเสือบ้านมีมากกว่าเสือป่า แต่ก็ไม่เห็นตัวไหนน่ากลัวเลย ทั้งสวยงามมากทั้งน่ารักมากกว่าเสือป่าเป็นไหน ๆ เณรตอบอาจารย์

ดังนี้โปรดคิดดู เณรเคยอยู่ในป่ามาแต่เล็กจนโต เพิ่งเข้ามาเห็นเสือบ้านเพียง ครั้งเดียวยังรู้จักรักและอยากได้เสือบ้านในทันทีทันใด ทั้งนี้ก็เพราะกฎธรรมชาติสัตว ชาติญาณมันฝังอยู่ส่วนลึกของหัวใจมานานแสนนาน จึงสามารถรู้ได้ทั้งคู่มิตรทั้งคู่ศัตรู เช่น สุนัขกับเสือ ไม่ว่าสุนัขพันธุ์ใดเพศใดวัยใด พอเห็นเสือไม่ว่าเสือเป็นหรือเสือตาย ต้องกลัวจนตัวสั่นไปตาม ๆ กัน เว้นแต่รูปเสือในกระดาดเท่านั้นสุนัขไม่กลัว หนูเห็น แมวต้องกลัวและวิ่งไปทันที สตรีกับบุรุษเห็นกันแล้วต้องถูกขาคากันทันทีทันใด เว้น แต่กรณีพิเศษเท่านั้น เณรเห็นเสือบ้านก็เช่นเดียวกันต้องรักชอบทันที แม้อาจารย์จะหา อุบายขนาบปราบปรามไว้สักเท่าใด ๆ ใจของเณรก็ยังรักชอบเสือบ้านอยู่นั่นเอง หาได้ เป็นไปตามคำสั่งสอนของอาจารย์ไม่

ระหว่างสามีกับภริยา เช่นคุณผู้ชายของคุณกับตัวของคุณ เคยอยู่ร่วมสุขร่วม ทุกข์และร่วมเป็นร่วมตายกันมานับแต่วันเริ่มแต่งงานมาจนบัดนี้ จะเอาฝั่งแม่น้ำ มหาสมุทรทะเลหลวงที่โหนมาขึ้นทางหัวใจไม่ให้คิดถึงกันย่อมยากยิ่งไม่อยู่ จำต้องคิด ถึงกันวันยังค่ำ เรื่องเช่นนี้อาจารย์ไม่ปฏิเสธ เพราะเคยเป็นมาเช่นเดียวกัน แต่ขอให้ คำนี้ถึงเหตุผลอันดีมาสั่งสอนยับยั้งตนบ้างเท่าที่ควรจะเป็นความงาม ไม่ชอกช้ำและช้ำ เติมเราให้เป็นทุกข์มากยิ่งขึ้น ย่อมเป็นธรรมเนียมอันดีงามของโลกที่เคยประสบและ ปฏิบัติต่อกันมาเช่นเดียวกับเรา ไม่ว่าแต่คุณและเณรป่าชอบเสือบ้าน แม้อาจารย์เองก็ เคยถูกมาแล้วดังที่เรียนผ่านมาพอประมาณ ขึ้นชื่อว่าความรักแล้วไม่ถูกใครเข้าก็ หัวเราะคนอื่นได้ แต่พอมาถูกตัวเข้าย่อมรู้ตัวทันที และหมดหนทางที่จะหัวเราะคนอื่น

ต่อไปคุณควรตั้งตัวตั้งใจเสียใหม่ เพราะเรื่องรักเราก็คเคยรัก โลกก็เคยรัก ความ เสร้าโศกเราก็คเคยเศร้าโศก โลกก็เคยเศร้าโศก ความวิโยคพลัดพรากเราก็คเคยประสบ แม้ทั่วโลกก็เคยประสบมาเช่นเดียวกันกับเราหรือยิ่งกว่าเราเสียอีก สามีของคุณจากคุณ ไป สามีของหญิงอื่น ๆ ทั่วโลกก็ต้องจากเขาไปในทำนองเดียวกัน ฉะนั้นในบ้านในเมือง ทั่วโลกแผ่นดินถิ่นไกลแสนไกลไม่ว่าที่ไหน ต้องมีผู้หญิงเป็นหม้ายผู้ชายเป็นร้างอยู่ ปะปนกันไปทุกหนทุกแห่ง เพราะความพลัดพรากจากกันนั้นแล พาให้คู่ครองของแต่ละ ฝ่ายต้องอยู่คนเดียวเปลี่ยวกายเปลี่ยวใจ ไม่มีใครเป็นคู่ทุกข์คู่ปรึกษา แม้จะแสนทน ทุกข์ทรมานแสนขมขื่นก็จำใจกล้ำกลืนไปตามกฎของกรรม ซึ่งจำมาจำจากจำพลัดพราก จากไปเช่นนั้นทั่วไตรภพ

สำหรับคุณเวลานี้ยังควรแก้การที่จะแก้ไขตัดแปลง สมบัติอันมีค่าคือตัวของเรา ให้เหมาะสมแก่ตนและหน้าที่การงาน เพื่อเป็นที่อบอุ่นแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ตลอดจน คณะญาติซึ่งคอยพึ่งอาศัยเราอยู่เป็นจำนวนมาก แม้แขนข้างขวาขาดไปคือคุณผู้ชายของ คุณจากไป แต่แขนข้างซ้ายยังมีอยู่คือคุณยังมีชีวิตดำรงอยู่ ลูก ๆ หลาน ๆ ยังจัดว่ามีที่

ฟังอันอบอุ่นอยู่ ก็พอมีทางหายใจระบายทุกข้อออกได้บ้าง หากว่าคุณพยายามฆ่าตัวตายตามสามีไปเสีย ก็เท่ากับทำลายตัวโดยตรงและทำลายลูกหลานญาติวงศ์ให้ไร้ญาติขาดมิตรพลิตที่พึ่งไปด้วย ก็ยิ่งจัดว่าเป็นผู้ทำลายล้างผลาญทั้งของเก่าและของใหม่ให้ขาดสะบั้นหันเหไกลไปตาม ๆ กัน ต้องจัดว่าคุณสร้างกรรมหนักไว้เพื่อหมูนั่น แล้วผลจะเป็นอย่างไรบ้างโปรดคิดดูให้ดี คุณจะยังใจเด็ดกล้าทำได้ลงคอละหรือ ถ้าเป็นอาจารย์แม้จะโง่แสนโง่ ก็จะต้องตายตามหลักคติธรรมดาโลก ๆ เคยตายกันมา ไม่ยอมฝืนให้ลูกหลานพลอยฉิบหายปนปี้ไปด้วย

โปรดคิดให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน เพราะเราเป็นถึงชั้นภริยาข้าราชการ และเป็นแม่คนไม่ใช่เด็ก ๆ ทั้งมีลูกตั้งสองคนแล้ว ทั้งได้รับการศึกษาสูงพอสมควร ทั้งหลักวิชาที่ศึกษามาก็มิใช่เป็นวิชาที่ช่วยเสริมอุปนิสัยทำลายตนและคณะญาติให้ย่อยยับไป เพียงคุณสามีจากไปคนเดียวโดยไม่มีเจตนาจะจาก ครอบครัวของคุณเตรียมจะถล่มแล้ว ยิ่งคุณเองก็พยายามจะโค่นรากแก้วในครอบครัวโดยคิดฆ่าตัวตายตามสามี ถ้าไม่จัดว่าเป็นการทำลายล้างผลาญวงศ์สกุลให้สิ้นสูญไปอย่างยับเยินแล้ว จะจัดว่าคุณสร้างความดีที่ส่งผลเป็นสุขให้แก่วงศ์ญาติที่ตรงไหน

เพราะเรื่องตายไม่ใช่เป็นสิ่งที่โลกปรารถนา กัน แต่หากเป็นเพราะความจำใจต้องยอมรับเท่านั้น ส่วนคุณทำไมสนใจเสียใจและพยายามเอาน้ำหนักราชการไปคุณเสียใจถึงกับสลบไสลหรือสลบไปกี่ครั้ง กว่าจะยังเป็นคนเดินดินมาถึงทุกวันนี้ มีหน้าคุณยังกลับเป็นผู้พอใจในความตายเสียเองโดยไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสีย ถ้าเป็นเช่นนี้เมื่อคุณทำลายตนให้ตายลงอย่างสมใจแล้ว คุณแน่ใจหรือว่าคุณต้องได้ไปครองสุขร่วมสามีของคุณผู้จากไปโดยไม่มีจุดหมายอันแน่นอน แต่สมหวังในภพที่คุณมั่นใจไว้เพียงเวลาที่เป็นอยู่ในบัดนี้ คุณยังไม่ได้คิดให้รอบคอบถึงความได้เสียอันจะเกิดจากการกระทำของคุณแล้ว คุณจะไปคว้าเอาความฉลาดและความสุขอันพึงใจจากไหน

อาจารย์ไม่แน่ใจด้วยความคิดเห็นของคุณเลย แม้โลกทั้งโลกนับลูกหลานของคุณเข้าด้วยก็ไม่ยอมเห็นด้วยความคิดของคุณเช่นเดียวกัน ไม่เพียงแต่โลกนี้ไม่เห็นด้วย แม้โลกหน้าตลอดสามีของคุณก็ไม่เห็นด้วยความคิดของคุณ แล้วคุณจะไปครองสุขกับอะไร หรือกับเทวดาอินทร์พรหมนาครครุฑตนใด คุณถึงจะมีความสุขโดยท่านเหล่านั้นยินยอมเห็นด้วย คนเราเมื่อไม่มีผู้ฉลาดและหลักความถูกต้องเห็นด้วย จะไปหาความสุขความสบายใจจากอะไร จำต้องผิดและเป็นทุกข์อยู่โดยดีไม่มีทางหลีกเลี่ยง คุณมีความเห็นอย่างไรโปรดพูดให้อาจารย์ฟังบ้าง เพราะพูดคนเดียวมานานจนท่านผู้ฟังเบื่อหรือเบื่อเต็มทนแล้วก็ไม่รู้ อาจารย์ต้องขอภัยด้วยเพราะพูดหลายประโยค อาจมีหนักบ้างเบาบ้างสับสนปนกันไป

ดิฉันพอรู้สึกตัวว่าเป็นคนขึ้นมานิด ๆ มีสติฟื้นคืนมาคล้ายคนฟื้นจากยาสลบ พอรู้จักผู้คนบ้างว่าใครเป็นใคร เจ้าพระคุณเจ้าชาเดิมท่านอยู่อารามไหน บุญบันดาล ดิฉันได้มาพบท่านและได้ฟังคำอธิบาย ใจค่อยเป็นผู้คนขึ้นมาบ้าง ก่อนนี้ดิฉันมิได้นึกถึงใครว่าจะมีส่วนได้ส่วนเสียจากดิฉันเลย มีความคิดทำเดี๋ยวว่าต้องตายตามคุณของดิฉันเท่านั้น และไม่ได้คิดด้วยว่าคุณจะไปอยู่ที่ไหนเวลานั้น เมื่อดิฉันตายไปแล้วจะได้พบคุณและได้อยู่ด้วยกันหรือไม่ เรื่องเหล่านี้ก็ไม่ได้ถึงเลยท่านเพราะมีดมิดไปหมด จนไม่สนใจกับวันคืนมีดแจ่ง แต่สิ่งที่ไม่ลืมเลยในหัวใจคือคุณคนเดียวเท่านั้น เพิ่งมาสำนึกได้บ้างก็ตอนท่านอธิบายธรรมให้ฟังหลายแง่เ็นเอง เจ้าพระคุณอุตส่าห์เมตตาชุบชีวิตมนุษย์ไว้ได้ทั้งคนไม่จบลงแบบไม่เป็นท่า

อาจารย์ต้องขอร้องซึ่งจะเรียนคุณต่อไปที่ยังไม่จบ คือคุณเคยเห็นคนลงมเข็มในก้นน้ำทะเลบ้างไหม

ไม่เคยเห็นค่ะ เพราะน้ำทะเลกว้างและลึกมากมิใช่หรือ จึงไม่มีใครเขากล้าลงมเข็มกัน แม้ขึ้นมเข็มก็ไม่เจอ เสียเวลาและเหนื่อยเปล่า

อาจารย์คิดว่าอาจมีผู้มบบ้าง ถ้าเข็มหรือสิ่งของมีค่าที่รักสงวนของเขาดกน้ำทะเล เพราะความเสียดายเป็นเหตุให้มบ โดยไม่คำนึงว่าจะได้หรือไม่เพราะน้ำลึกเพียงไรเลย

คนที่ไปทำอย่างนั้นเป็นคนประเภทใดถึงจะกล้าทำได้ เพราะเข็มเล่มเล็กนิดเดียว กับน้ำในก้นทะเลมันลึกขนาดไหนใครก็รู้อยู่แล้ว ดิฉันคิดว่าไม่มีใครเขากล้าทำกันแน่เพราะเป็นเรื่องสุดวิสัย

คนที่จะกล้าทำอย่างนั้นได้ ก็คงจะเป็นคนประเภทที่สามหรือภริยาตายไปแล้วไม่ทราบว่าจะดวงวิญญาณไปอยู่ที่ไหน แต่เพราะความรักความคิดถึงเป็นกำลัง ก็จำต้องคว้าโน่นคว้านี้เป็นธรรมดาตามวิสัยของคนสิ้นท่า และพยายามจะฆ่าตัวตายตามสามีภริยาซึ่งจากไปแล้ว ไม่มีจุดหมายว่าจะอยู่ในที่แห่งใด ตามหากันด้วยอาการต่าง ๆ จนสุดกำลัง ซึ่งเหมือนคนลงมเข็มในก้นทะเลลึก โดยมีได้คำนึงว่าปลาฉลามใหญ่จะหัวเราะเยาะ หรือใครจะคิดหมั่นไส้ไม่สนใจทั้งนั้น นี่ก็ขอแต่ได้ตายตามสามีหรือภริยาผู้จากไปก็เป็นที่พอใจแล้ว ใครจะเป็นจะตายหรือจะได้รับความฉิบหายอย่างไร เป็นไม่คำนึงถึงข้างหน้าข้างหลังเลย ถ้าเป็นคนประเภทนี้เขาอาจลงมเข็มในก้นทะเลอันแสนกว้างลึกได้ โดยไม่มีปัญหาความวิพากษ์วิจารณ์เหตุผลอะไรเลย ส่วนคุณจะเห็นอย่างไรอาจารย์ยังไม่เข้าใจ

แหมเด็ดจริง คนประเภทดังตัวดิฉันนี้หรือท่าน ฟังแล้วรู้สึกเฉียด ๆ เข้ามาที่ตัวดิฉันนี้แทนที่จะไปที่อื่น ตายจริงได้แก่ตัวดิฉันคนเดียว

จะเป็นคนประเภทไหนนั้นอาจารย์ทราบไม่ได้ ถ้าเขาทำอย่างนั้นแม้ใคร ๆ ก็คงเข้าใจว่าเขาเป็นคนประเภทนั้นแน่นอน

(เพื่อนที่นั่งอยู่ด้วยพูดแทรกขึ้น) คนประเภทคุณถนอมใจนี้เองท่านอาจารย์ ดิฉันช่วยท่านอีกคน เพราะเขาเป็นดังท่านว่าทุกกระเบียดไม่มีผิด

ขอความกรุณาอย่าช่วยอาจารย์ เดี่ยวคุณถนอมใจจะว่าคุณเข้าข้างอาจารย์ก็ยังจะแย่งเข้าอีก จริงหรือไม่จริงเราฟังกันเป็นธรรม ไม่ฟัง ๆ เป็นแบบโลก เดี่ยวธรรมจะกลายเป็นโลกไปโดยอาศัยพวกเราเป็นต้นเหตุพาให้เป็นไป

(เพื่อน) ไซ้ท่าน เรานั่งฟังกันเป็นธรรมทั้งนั้น แต่ความจริงก็เป็นดังท่านอธิบายแล้วไม่มีผิด เพราะการลงมเข็มในกันทะเล กับความเศร้าโศกเลยขอบเขตจนถึงกับจะฆ่าตัวตายตามผู้จากไปนั้น มันเป็นเรื่องพิสดารเลยขอบเขตของมนุษย์ที่มีการศึกษาสูง และมีศาสนาเป็นเครื่องอบรม แม้แต่สัตว์ยังทำไม่ลง ตัวที่ถูกกระสุนปืนตายไปก็ยอมให้ตายไปด้วยความหมดหวังจะช่วยได้ ตัวที่มีชีวิตพอลาทางรอดตัวได้ก็พยายามหาทางรอดไปจนพ้นภัย ไม่วิ่งกลับมาอนคอยท่านายพรานให้เขาบรรจุลูกกระสุนใส่เข้าอีก เวลาชีวิตเขาหมดตายไปแล้ว แม้จะแสนเศร้าโศกอาลัยคิดถึงกันก็ยอมอดทนเอา ตามวิสัยของสัตว์ผู้มีความจงรักภักดีต่อกันแต่อาภัพอำนาจวาสนา ต่างตัวก็ต่างแสวงหากินด้วยความระมัดระวังตัวจนสุดความสามารถ และขลาดต่อมวลมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เพราะสัตว์แทบทุกชนิดทราบดีว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีอำนาจ และร้ายกาจมากต่อมวลสัตว์แต่ไหนแต่ไรมาแล้ว จึงไม่มีสัตว์ตัวใดกล้าอาจเอื้อมตลอดมา

ว่าอย่างไรคุณถนอมใจ ที่คุณดวงมณีพูดเรื่องคนที่คิดอะไรจนเลยขอบเขตไม่หาทางยับยั้ง เป็นการผิดวิสัยของคนที่มีการศึกษาดีและมีศาสนาเป็นเครื่องอบรมให้เป็นคนดีมีความสุข และพูดถึงสัตว์ดิรัจฉานก็ยังมีความรักเช่นเดียวกับมนุษย์เรา แต่เขาไม่พยายามฆ่าตัวตายตามตัวที่ตายไปแล้ว แม้เป็นทุกข์เพราะความวิโยคพลัดพรากจากสิ่งรักสงวนเขาก็ยอมอดทน และพยายามรักษาชีวิตของตัวต่อไป อาจารย์ฟังดูแล้วรู้สึกว่ามีเหตุผลจับใจพอนำมาเป็นคติเตือนใจได้ทุกประโยคที่คุณดวงมณีแสดงไป การแสดงก็รู้สึกว่าสม่าเสมอ ไม่เอียงโน้นเอียงนี้ ผู้สนใจฟังคงได้รับประโยชน์ตามควร สำหรับคุณรู้สึกอย่างไรบ้าง

ดิฉันรู้สึกพอใจในธรรมที่เขาแสดงไปทุกกระยะ ที่คิดตำหนิเขาอยู่บ้างก็ตอนฟังเขาพูดผ่านไปแล้ว ว่าธรรมที่เป็นคติเหล่านี้เมื่อก่อนทำไมไม่คิดมาสอนดิฉันบ้าง เช่น คงลงมเข็มในทะเล และสัตว์ดิรัจฉานไม่คิดทำลายตนเอง ทำไมเขาเพิ่งมาพูดเอาตอนพาดิฉันมาหาท่านนี้ หรือเขาอยากให้ดิฉันตายจึงไม่ช่วยให้อุบายบ้าง ตรงนี้เท่านั้นที่คิดตำหนิเขา

(คุณดวงมณีพูดกับคุณณอมใจ) ฉันยอมรับเธอว่าเป็นความจริง เพราะก่อนหน้านี้ฉันระลึกไม่ได้เลยแม้แต่บทเดียว จะเป็นเพราะฉันสละวนกับเธอมากไปกว่าจะคิดหาอุบายสอนเธอ หรือธรรมยังไม่เกิดก็คาดไม่ถึง เพิ่งมาระลึกได้ตอนท่านอธิบายเรื่องคนลงมเข็มในทะเล ตอนฟังท่าน ธรรมะเลยแตกแขนงออกไปถึงสัตว์ดิรัจฉานไม่ทำลายตนเอง ฉันเลยคว้ามันมาพูดทันที แม้จะถูกหรือผิดฉันก็ยังระลึกไม่ได้ตอนพูดผ่านไป แล้วเรื่องเป็นอย่างนี้เธอ ฉันไม่ได้หึงหวงธรรมอะไรหรอก นอกจากระลึกไม่ออกค้นหาไม่เจอเท่านั้น จึงทนเป็นตุ๊กตาอยู่ได้ทั้ง ๆ ที่สงสัยเธออยู่อย่างเต็มใจ

เท่าที่ฟังแล้วรู้สึกว่าคุณดวงมณีได้แก่ล่งคุณ แต่เป็นเพราะธรรมยังไม่เกิด พอธรรมเกิดก็เริ่มแสดงทันที จึงน่าเห็นใจคุณดวงมณีซึ่งเป็นคนกว้างขวางไม่ตระหนักรู้ธรรม พอคว่ำถูกเป็นให้ทันที นับว่าเป็นคนดีหายาก คุณเห็นด้วยอาจารย์หรือเปล่า

เห็นด้วยค่ะไม่ขัดข้องใจ แรกดิฉันคิดว่าเขาแก่ล่งจะให้ดิฉันตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่สนใจช่วยเหลือ ถึงได้ต่อว่าเขาเช่นนั้น

เวลานี้ความรู้สึกเป็นอย่างไร พอจะช่วยตัวเองได้แล้วมิใช่หรือ

การคิดถึงคุณนั้นคิดถึงมากเหมือนน้ำไหลรินในฤดูฝน แต่ที่พอทนได้ก็เนื่องจากได้ฟังธรรมของท่านแล้วนำมาเทียบเคียงพอได้สติขึ้นบ้าง ด้วยเห็นว่าตัวเราตัวเขาต่างมีทุกข์ร้อยแปดที่จำต้องรับสวดยเช่นเดียวกันทั่วโลก ไม่มีผู้เป็นอิสระได้ลำพังคนเดียว โดยไม่ต้องรับบาปกรรมคือความทุกข์ทรมานนานาประการ คิดเช่นนี้ก็พอทนไป และพอมีสติรู้สึกตัวว่าเป็นคน ๆ หนึ่งกับโลกเขาบ้าง ไม่มีตมิดปิดตายทำเดี๋ยวเหมือนแรกมาราบท่าน ถ้าไม่ได้ท่านช่วยชุบครวนี้แล้ว ดิฉันไม่ทราบว่าจะตายเป็นผีไม่มีญาติไปในวันเวลาใดไม่มีกำหนดหมายได้เลย

ลูก ๆ และคนในครอบครัวตลอดสมบัติมากน้อย ก็เพิ่งมาระลึกได้ว่าเป็นของมีค่า และจะได้รับความเสียหายไปตามเพราะดิฉันเป็นต้นเหตุในขณะที่นั่งฟังท่านอธิบายนี้เอง แต่ก่อนระลึกอะไรไม่ได้เลยเจ้าพระคุณ มีแต่จะตายทำเดี๋ยวเป็นสิ่งที่มุ่งประจําใจชนิดจมดิ่ง ไม่นึกไม่ฝันว่าจะถอนตัวขึ้นมาได้ขนาดที่เป็นอยู่เวลานี้เลย ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่านสุดชีวิตจิตใจทั้งเวลาเป็นและเวลาตาย ขณะมีชีวิตอยู่ก็ขอรับใช้ท่านจนสุดกำลังความสามารถ โปรดท่านเมตตาอย่าเกรงใจ และโปรดถือเสียว่าดิฉันเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งซึ่งได้มีชีวิตเป็นคนสืบต่อไป เพราะท่านเป็นผู้ช่วยเมตตาชุบเลี้ยงไว้

อาจารย์ก็รู้สึกเบาใจด้วยที่เห็นคุณเป็นคนดีมีสติ กลับรู้สึกตัวว่าคิดผิดและพยายามแก้ไขทันกับเหตุการณ์ ไม่ปล่อยตนให้ไหลไปตามมรสุมที่พัดผันอย่างรุนแรงเสียทีเดียว ต่อไปโปรดทำให้มีหลักยึด จะไม่โอนเอนและสั่นสะเทือนไปตามอารมณ์ที่มารังควานอย่างง่ายตาย คือตั้งใจบำเพ็ญกุศลด้วยทาน ศีล ภาวนา อุทิศส่วนกุศลถึง

คุณสมบัติของคุณที่จากไปอย่าให้ขาด ขาดหน้าจะได้พบกันอีกตั้งใจหวัง ยังจะเป็นความดี และเป็นทีพอใจของคุณผู้ล่วงลับไป ยิ่งกว่าคุณอุทิศน้ำตาและพยายามฆ่าตัวเพื่อตายตามเป็นไหน ๆ เพราะการอุทิศส่วนกุศลไปให้นั้น เป็นน้ำใจที่คิดถึงกันอย่างแท้จริง หากเป็นกาลอันควรแกว๊ยผู้นั้นก็ได้รับส่วนกุศลที่อุทิศให้ด้วย เห็นน้ำใจภริยาที่รักจริง ทั้งคราวเป็นและคราวตายด้วย ทั้งเพิ่มความหวังต่อกันทั้งสองฝ่าย คือทั้งผู้อยู่ในโลกนี้ และผู้อยู่ในโลกหน้าด้วย ติดต่อข่าวสารถึงกันด้วยความดีที่อุทิศถึงกันเสมอมิได้ขาด ขาดหน้าหวังเจอกันแน่นอน

ภาชิตท่านว่า เวรต่อเวรต้องเจอกัน ดีต่อดีต้องเจอกัน คือการผูกเวรต่อกันต้องเจอกัน คนผูกกันด้วยความดีต้องเจอกัน คุณกับคุณผู้ชายต่างก็ทำดีต่อกันเสมอมา แล้วจะเอาอะไรมากันทางไม่ให้เจอกันเล่า ต้องเจอกันวันยังค่ำ (เจอกันทุกชาติที่ปรารถนาต่อกันด้วยการทำดีเป็นสื่อสารสัมพันธ์) คุณโปรดดีใจและมั่นใจต่อสื่อสาร คือความดีที่ตนทำเพื่อคุณผู้ชายไปรอคอยอยู่โลกหน้า ซึ่งไม่อยู่ห่างไกลจากสายทางคือกุศลที่คุณกำลังทำเชื่อมโยงอยู่เวลานี้เลย นี่แลคือสายทางที่จะให้สามีภรรยาเจอและอยู่ร่วมบารมีกันต่อไปตลอดกาล จนอวสานสุดท้ายของการท่องเที่ยวในวัฏสงสารจะไม่ผิดหวัง

ส่วนน้ำตาโปรดเก็บไว้ชะล้างเวลาผจญเข้าตา จะเป็นประโยชน์ในเวลาเช่นนั้น ร่างกายจิตใจก็โปรดทะนุถนอมไว้ทำประโยชน์ตนแลลูกหลานตลอดผู้เกี่ยวข้องทั่ว ๆ ไป และเพื่อบำเพ็ญบุญบารมีสืบต่อไปให้มากมุนพูนผล และอุทิศกุศลอันเกิดจากการบำเพ็ญกายและกำลังใจถึงคุณสามี ตลอดสัตว์ทั่วโลกที่หวังความอนุเคราะห์จากท่านผู้บุญตลอดมา น้ำตาก็ดี ร่างกายและจิตใจก็ดี จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแม้สักนิดจากการร้องไห้ และการฆ่าตัวตายตามสามีของคุณ ทั้งคุณและสามีของคุณจะไม่ได้ประโยชน์จากน้ำตาที่หลั่งออก และร่างกายที่ถูกสังหารด้วยตนเองนี้เลย ทั้งยังจะเป็นบาปกรรมอันหนักแก่คุณเองในฐานะฆาตนาถคือตัวคุณเข้าอีก

สิ่งที่จะพลอยเสียไปตามคุณอีกก็คือ ลูกหลานจะเกิดความเสียใจมากมายเพราะการทำของคุณ แล้วยังจะถือเอาตัวอย่างอันไม่ดีจากคุณไปใช้เป็นเครื่องสังหารตนต่อไปอีก ผลเสียหายจะไม่มีสิ้นสุดลงได้เลย อนึ่งคุณผู้ชายของคุณเวลามีชีวิตอยู่ก็ทราบว่าเขาทำแต่ความดี ไม่เคยพุดสรรเสริญความตายและสรรเสริญการฆ่าตัวตายให้คุณฟังมิใช่หรือ เมื่อคุณผู้ชายจากไปแล้วทำไมคุณจึงคิดจะทำอย่างนั้น ข้อนี้ถูกกับความประสงค์ของคุณสามีของคุณละหรือ

ดิฉันซาบซึ้งในธรรมของท่านตอนท้ายนี้มากจนจะเรียนอะไรไม่ถูก คือการทำสื่อสารถึงกันในทางดีเป็นทางสมหวัง ส่วนการทำผิดทางไม่เกิดประโยชน์ ทั้งยังเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ตนและคนอื่นอีกด้วย และตอนท่านให้เก็บน้ำตาและร่างกาย

จิตใจไว้ทำประโยชน์ตามฐานะของมัน เหล่านี้รู้สึกแทงใจดิฉันจนสะดุ้งไม่รู้ตัว ตอนหลัง
 สุนัขก็จริงค่ะ คุณของดิฉันเป็นคนใจบุญจริง ๆ หายากเจ้าพระคุณ ทั้งรักเมียและรักลูก
 มาก ไม่เคยดุด่าตบตีดิฉันและลูก ๆ เลยนับแต่วันเริ่มแต่งงานมาจนจากไป

การเที่ยวเตร่เตรอันเป็นสาเหตุให้คู่สามีภรรยาทะเลาะกันก็ไม่เคยมี ดิฉันจึงไม่
 เคยคิดวิตกอะไรกับคุณในเรื่องเช่นนี้ อยู่ด้วยกันเป็นผาสูกตลอดมา จนดิฉันนึกภูมิใจว่า
 ตนมีวาสนาดี และพูดอวดเพื่อนว่าได้สามีดีถูกอกถูกใจทุกอย่าง พอคุณจากดิฉันไปจึงรู้
 สึกตัวว่าเป็นคนแสนอาภัพ การชมเชยความตายและฆ่าตัวตายนั้นคุณไม่เคยพูดอะไร
 เลย แต่เป็นเพราะดิฉันได้รับความทุกข์ทรมานเหลือทนแล้วก็คิดหาทางออก และเพื่อ
 ไปตามคุณด้วยความคิดโง่เขลาของตนต่างหาก ดิฉันยอมรับผิดชอบทุกประตูไม่มีทางหลีกเลี่ยง
 ท่านจะว่าอะไรดิฉันยอมรับผิดชอบทุกอย่างเลย

คุณดวงมณีว่าอย่างไร ไม่เห็นพูดอะไรอีก ยังมีข้อข้องใจเกี่ยวกับคุณถนอมใจ
 และเรื่องของคุณอยู่บ้างหรือเปล่า ถ้ามีก็โปรดพูดได้

ไม่มีค่ะ นอกจากดิฉันมีความภาคภูมิใจกับคุณถนอมใจที่ได้สติกลับเป็นคนคืน
 มาเยี่ยงมนุษย์ทั้งหลาย และภูมิใจในตัวเองว่าได้บุญมากที่ได้มีโอกาสพาคุณถนอมใจ
 มารับและฟังธรรมท่านจนได้ผลเกินคาดหมาย นอกนั้นไม่มีค่ะ

ส่วนคุณถนอมใจมีอะไรบ้างไหม

ไม่มีค่ะ นอกจากดิฉันจะยังไม่สามารถเอาชนะตัวเองได้ทุกข้อตามที่ท่านสั่งสอน
 เท่านั้น พวกดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่านสุดชีวิตจิตใจ และขอบารมีท่านช่วยปกป้อง
 ทุกลมหายใจ ให้ดิฉันมีความปลอดภัยจากกรรมหนักด้วยเจ้าพระคุณ

ดิฉันได้ยินโบราณพูดว่า สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ นั้นจริงไหมคะ ถ้าจริง
 ทำไมท่านสอนให้คนไปสวรรค์กัน แล้วจะไปหาสวรรค์ที่ไหนกันอีก เพราะสวรรค์ก็อยู่
 ในหัวอกคนอยู่แล้ว

จริง เพราะผู้เสวยสุขและเสวยทุกข์คือใจซึ่งอยู่ในหัวอกคนทุกคน ไม่มีสิ่งอื่น
 เป็นผู้เสวยได้นอกจากใจ เพราะความสุขทุกข์ที่ใจจะต้องเสวยนั้นมันเกิดและอยู่ที่ใจ
 ฉะนั้นคนเราจึงมีทางเป็นสุขและเป็นทุกข์ได้ในทางใจไม่เลือกกาล โดยไม่ต้องรอให้สุข
 ภาพทางกายสมบูรณ์หรือบกพร่อง หรือสมบัติให้สมบูรณ์หรือบกพร่องมาสนับสนุน จึง
 จะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ขึ้นมา เราพอมีเครื่องเปรียบเทียบได้ เช่น คนตาบอดหรืออ่อย
 เปลี้ยแสดงความสุขรื่นเริงใจในบางกาล และคนมั่งมีและสุขภาพทางกายยังดี ๆ แสดง
 ความทุกข์ร้อนทางใจในบางเวลา ซึ่งเป็นเรื่องของใจล้วน ๆ พาให้แสดง

ที่ท่านสอนให้คนไปสวรรค์ก็เหมือนคุณบอกลูกคุณเข้าไปนอนในห้องนอนเสีย
นั่นเอง ความจริงการหลับนอนและความสุขอันเกิดแต่การหลับนอน มันมีกับเด็กอย่าง
สมบูรณ์อยู่แล้ว มิได้มีอยู่กับห้องนอนหรือบนเตียงนอน แต่ถึงเวลาที่เด็กจะควรเข้าไป
หลับนอนในห้องนอนก็จำเป็นต้องบอกให้เข้าไป แม้เด็กจะล้มตัวลงนอนหลับอยู่บนตัก
คุณเสียเอง เด็กก็มีความสุขในการหลับอย่างพอเพียงเหมือนกัน แต่การที่จะให้เด็ก
นอนหลับอยู่ที่นี้หรือที่นั่นนั้น ย่อมเป็นไปตามเวลาอันควร

การที่ท่านสอนให้คนไปสวรรค์ ก็ย่อมสอนให้เป็นไปตามกาลอันควรเช่นเดียว
กัน ตามธรรมชาติของคนที่มีความสุขพอจะเป็นสวรรค์ และมีความสุขพอจะเป็นนรก
ได้ภายในใจ อยู่ที่นี่ก็เป็นสุขและเป็นทุกข์ได้อย่างสมเหตุสมผลของกรรมที่ทำไว้แต่กาล
อันควรอยู่และควรไป มันเป็นเครื่องบังคับอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งจะรอเสวยสุขและรอ
เสวยทุกข์อยู่ในที่แห่งเดียวไม่ได้ ก็จะต้องสอนเพื่ออยู่และเพื่อไปตามควรแก่เหตุการณ์
ฉะนั้นแม้สวรรค์และนรกจะมีอยู่ในใจดวงเดียวและเสวยอยู่ในใจดวงเดียว แต่วิบาก
ชั้นนี้ซึ่งเป็นที่อาศัยเป็นสิ่งแวดล้อม จำต้องโยกย้ายไปตามกาลอันควร ดังนั้นที่ท่าน
สอนให้บำเพ็ญตนเป็นคนดีมีความสุขในภพชาติที่กำลังอาศัยอยู่ และสั่งสอนเพื่อความ
ดีในภพชาติต่อไปจึงเป็นการถูกต้องตามธรรม และความประสงค์ของสัตว์โลกผู้มุ่ง
ความสุขทั้งวันนี้และวันหน้า ทั้งชาตินี้และชาติหน้าอยู่ได้อย่างเต็มใจ ใครจะหาคำสั่ง
สอนที่ถูกต้องแม่นยำยิ่งกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว

ส่วนสวรรค์และนรกที่นอกไปจากหัวอกของคนจะมีไหมคะ ถ้ามีอยู่สูงและต่ำ
เพียงไรคะ

อาตมาไม่แน่ใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่ผู้เสวยสุขและทุกข์เหมือนหัวอกมนุษย์
ความสูงต่ำนั้นเข้าใจว่ามนุษย์อยู่สูงหรือต่ำเพียงไร สวรรค์และนรกก็อยู่สูงหรือต่ำเพียง
นั้น ไม่อยู่สูงหรือต่ำกว่าที่มนุษย์เรายู่ออาศัย

ที่ท่านพูดหมายถึงบ้านที่มนุษย์เราอยู่ใช้ไหม

จะว่าบ้านก็ใช่ จะว่าป่าก็ใช่ จะว่าบ้านนอกหรือในเมืองก็ใช่ จะว่าที่ไหน ๆ ที่
มนุษย์อาศัยอยู่ก็ใช่ จะว่าห้องซังหรือเรือนจำก็ใช่ทั้งนั้น เพราะมนุษย์ในโลกนี้จะต้อง
อาศัยสิ่งดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัยเพื่อเสวยสุขและทุกข์ ไม่มีสิ่งใด ๆ เป็นที่เสวย

ท่านว่าไว้ในตำราว่าสวรรค์นรกนั้นมีจริงไหม ถ้ามีอยู่ที่ไหน ดิฉันอยากรู้คะ

พระพุทธเจ้าไม่เคยบำเพ็ญเพื่อโกหกพระองค์และสัตว์โลก แต่ทรงสร้างความ
ดีเพื่อพระองค์และเพื่อโลกโดยถ่ายเดียว สำหรับอาตมาไม่มีความรู้ความสามารถจะคัด
ค้านคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าว่าสวรรค์นรกไม่มี เท่าที่ปฏิบัติและไตร่ตรองตามหลัก
ธรรมของท่านเฉพาะสิ่งที่เราสามารถ ก็ทำให้เกิดศรัทธาเชื่อมั่นในคำสั่งสอนของท่านว่า

เป็นสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบจริงไม่บกพร่อง จึงเกิดความเชื่อมั่นในคำสั่งสอนของท่านว่าเป็นสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบจริงไม่บกพร่อง จึงเกิดความเชื่อมั่นทั้งฝ่ายมรรคคือทางดำเนิน ทั้งฝ่ายผลคือความสุขเป็นเครื่องตอบแทน ทั้งสวรรค์เป็นชั้น ๆ ตลอดถึงพรหมโลกอันเป็นที่สถิตอยู่ของท่านผู้มีบุญได้บำเพ็ญไว้แล้ว และนิพพานอันเป็นธรรมดับทุกข์โดยสิ้นเชิงว่ามีจริงไม่สงสัย แม้ไม่มองเห็นสวรรค์นิพพานด้วยตาเนื้อพอจะเชิญท่านผู้อื่นมาดูด้วยได้ แต่ส่วนลึกของหัวใจเป็นเรื่องที่ไม่สามารถจะเรียนได้ตามความรู้ลึก

พร้อมทั้งคำที่คำถามว่าถ้ามีอยู่ที่ไหนด้วย รู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคุณอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะโลกเรามีเฉพาะกล้องส่องทางด้านวัตถุอย่างเดียว ไม่มีกล้องส่องนามธรรมคือสวรรค์นิพพาน จึงสนใจไม่ทราบว่าจะไปแสวงหาอะไรที่ไหนมาส่องดูสวรรค์นิพพานให้เห็นชัดและหายสงสัยเสียที ถ้าสมมุติว่าอาตมามีกล้องชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ ส่องดูเห็นสวรรค์นิพพานเป็นชั้น ๆ ประจักษ์ใจ แล้วมาบอกคุณว่าได้ส่องดูเห็นสวรรค์ พรหมโลกและนิพพานโดยตลอดทั่วถึงแล้ว สวรรค์ชั้นแรกอยู่ห่างจากมนุษย์โลกขึ้นไปประมาณเท่านั้นไมล์ ชั้นหนึ่ง ๆ อยู่ห่างกันขึ้นไปชั้นละเท่านั้นไมล์ พรหมโลกอยู่ห่างสวรรค์ชั้นสุดท้ายขึ้นไปเท่านั้นไมล์ และพรหมโลกชั้นหนึ่ง ๆ อยู่ห่างกันขึ้นไปชั้นละเท่านั้นไมล์ ส่วนนิพพานนั้นอยู่ห่างจากสมมุติทั้งปวงขึ้นไปไม่มีประมาณของสมมุติใด ๆ จะวัดและนับอ่านได้เลยดังนี้

คุณจะแน่ใจหรือว่าเป็นความจริงหรือหาเรื่องอะไรมาอุทริคุณเข้าอีก เพราะกล้องก็เฉพาะสำหรับอาตมาเสียด้วยคนอื่นดูด้วยไม่ได้ เรื่องมันเริ่มพิสดารไปตั้งแต่กล้องอยู่แล้ว มีหนายังไปมองเห็นสวรรค์นิพพานเข้าอีกซึ่งโลกไม่มีใครเห็นกันเลย แม้แต่พวกนักอวกาศซึ่งเป็นนักเหี้ยมบ้านอกโลก จนอวกาศกลายเป็นขี้ตมขี้โคลนเหลว ๆ ไปหมด ก็ยังไม่พบเห็นพอได้มาประกาศให้โลกทราบ ถ้าเป็นที่น่าอยู่ก็จะได้เริ่มและรีบเร่งทำบุญให้ทานเพื่อเตรียมไปสวรรค์นิพพานกันบ้าง ส่วนอาตมาไปแอบเห็นสวรรค์นิพพานคนเดียวด้วยกล้องอันลึกลับซึ่งได้มาจากโลกไหนก็ไม่รู้ โลกไม่เคยมีกันเลย เมื่อเรื่องเป็นอย่างนี้ คุณจะคิดว่ามันเหลือเชื่อหรืออย่างไร โปรดคิดดูก็แล้วกัน

ดิฉันยังข้องใจตอนที่ว่านิพพานอยู่ห่างจากสมมุติทั้งปวงขึ้นไป ไม่มีประมาณของสมมุติใด ๆ จะวัดและนับอ่านได้เลย นี่ท่านเอากล้องอะไรมาส่องถึงได้รู้ว่ามีนไกลจนสุดวิสัยของสมมุติจะรู้ได้

อาตมาก็เรียนมาก่อนนี้แล้วอย่างไรเล่า คุณยังอุตส่าห์มาถามให้เรื่องมันพิสดารไปอีก ก็เรียนคุณแล้วว่า กล้องลึกลับ อย่างไรเล่า และยังเป็นกล้องเฉพาะด้วย กล้องผูก

ขาดด้วย จึงไม่สบายใจที่จะเรียน แต่ทว่าคุณถามไม่ได้ก็จำต้องเรียนเพื่อคุณจะได้หายสงสัย มีหนายังกลับสงสัยใหญ่ เรื่องจึงควรยุติไว้ไม่เช่นนั้นจะยุ่งใหญ่

ส่วนนรกท่านไม่เห็นพูดถึงเลย

คำว่านรกพอได้ยินแต่ชื่อก็กลัวอยู่แล้ว ไม่มีใครจะกล้าหาญต่อนรกหมกไหม้พอจะพูดถึง

แม้เป็นสิ่งที่กลัวก็ควรพูด เพื่อผู้กลัวจะได้หาทางหลบหลีกกันบ้าง ไม่ควรจะเก็บซ่อนไว้ให้เผาผลาญมนุษย์อยู่รำไปโดยไม่มีใครบอกให้รู้เสียบ้าง

นรกก็คือแดนหาความสุขความสำราญไม่ได้ ถ้าเป็นสิ่งที่กลัวกันจริง ๆ จะพากันหาทางหลบหลีกเองก็ยิ่งได้ จำเป็นอะไรต้องบอกกันเสียทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะความทุกข์อันเป็นสิ่งที่น่ากลัวมีอยู่กับทุกคนไม่น่าจะสงสัย

นรกเป็นสถานที่อยู่ของคนชั่วใช้ไหมคะ

ว่าใช้ก็ถูก เช่นตารางเป็นที่อยู่ของนักโทษ แต่อย่าลืมนายผู้คุมนักโทษก็อยู่ที่นั่นด้วยก็แล้วกัน

ส่วนนรกในเมืองผีมีไหมคะท่าน

สวรรค์ นิพพาน เมืองเทพ กับนรกเมืองผีจะมีหรือไม่ ก็ตั้งที่อาตมาเรียนผ่านมาแล้วในข้อที่ว่าด้วยสวรรค์ นิพพาน สิ่งสำคัญยิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไป นั่นคือกุญแจสำหรับเปิดประตูสวรรค์ นิพพานและปิดประตูนรกนั้น โปรดถือไว้ในมือและกำให้แน่นอย่าปล่อยวางเด็ดขาด เวลาหายแล้วไม่มีที่ซื้อขายกันจะลำบาก

คำว่ากุญแจสำหรับเปิดประตูสวรรค์นิพพานและปิดประตูนรกนั้น หมายความว่าอย่างไร ดิฉันไม่เข้าใจเลย นิมนต์ท่านอธิบายด้วย

ความดีทุกประเภทเป็นกุญแจดอกสำคัญแต่ละดอก สิ่งเหล่านี้ไม่มีซื้อขายในที่ทั่ว ๆ ไป ไม่ให้ลดละความดี เพราะมนุษย์เราถึงจะมีหรือจน จะเป็นอยู่หรือตายไป จำต้องระลึกและอาศัยความดีที่ให้ผลเป็นสุขอยู่เสมอ เช่น สุขกายสุขใจ ความดีเหล่านี้แลเป็นเครื่องมือสำหรับเปิดทางดี เพื่อไปสู่ความสุขอันมนุษย์พึงหวังโดยทั่วกัน ถ้ามีความดีอยู่กับตัวที่พออาศัยหรือมีความสุขสมบูรณ์แล้ว สวรรค์นิพพานจะมีหรือไม่มี อยู่ใกล้หรือไกล ย่อมไม่เป็นปัญหาที่ผู้นั้นจะคิดให้ลำบากและเสียเวลา โดยมากที่คิดเสียอกเสียใจ หรือสงสัยสวรรค์นิพพานจะมีหรือไม่มี นั่นคือผู้ไม่มีสมบัติคือความดีพอจะเป็นที่อบอุ่นใจได้เท่าที่ควร จึงทำให้วุ่นวายและถามโน่นถามนี่อยู่ไม่เป็นสุข ความคิดทำให้เกิดสงสัย ใจก็รำคาญ ปากก็ถามยู่ไปหมด บทเวลาตายแล้วคำที่ถามไว้ก็ไร้ผล แต่กรรมที่ตนทำไว้หากพาไปถูกตามจุดของกรรมอย่างไม่ผิด

ฉะนั้นเราเป็นชาวพุทธที่เชื่อต่อกรรมที่ตนทำจำต้องให้ผลเอง จึงไม่ควรประมาทการกระทำของตนทุก ๆ ประโยคที่ทำว่าจะไม่ให้ผล แต่กรรมนั้นแลเป็นผู้ให้ผล ไม่มีสิ่งใดจะพาไปทางดีทางชั่วได้นอกจากกรรม ไม่ว่าญาติมิตร พ่อแม่ลูกรัก สามิภรรยาที่ฝากผีฝากไข้ ไม่ว่าผู้เรียนมากเรียนน้อย เรียนในหรือนอกประเทศได้ชั้นใดภูมิใด จลาตปราดเปรื่องเลื่องลือเพียงใด จะไม่สามารถส่งเสียผู้ตายแล้วให้ไปถูกจุดที่หมายได้เหมือนกรรมที่ตนทำไว้แล้ว ฉะนั้นกรรมดีชั่วจึงเป็นเหมือนกุญแจเครื่องเปิดทางดีทางชั่ว ให้ผู้ทำไปสู่ผลดีชั่วที่ตนทำได้รับเสวยผล

ถ้าเป็นสิ่งที่อาศัยคนอื่นช่วยเหลือได้ แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานเขายังมีหมู่มีพวก คนเราทำไมจะไม่มียุติธรรมจะคอยช่วยเหลือในคราวจำเป็นเล่า ยิ่งเรื่องตายด้วยแล้วเมืองไทยเราทั่วประเทศถือเป็นกิจสำคัญ ซึ่งจะต้องทำการช่วยเหลือกันอย่างสุดความสามารถ ไม่มีผู้ใดจะปล่อยทิ้งให้ตายจมดินจมน้ำไปเปล่า ๆ โดยไม่มีแก่ใจเสียเลย แต่เป็นสิ่งที่สุดท้ายไม่มีใครช่วยได้คือความตาย และการตามส่งเสียผู้ตายให้ถึงจุดที่มุ่งหมายอันเป็นสุขสมบูรณ์ นี่เป็นสิ่งที่สุดท้ายแท้ จึงไม่ควรนอนใจเวลาซึ่งพอดิ้นรนหาความดีได้อยู่ ควรรีบเร่งชวนชวหาความดีให้เป็นที่เย็นใจเสียแต่บัดนี้ จะเป็นผู้หายใจโล่งโปร่งสบายทั้ง ๆ ที่ความตายขวางหน้าอยู่

ดิฉันรู้สึกคิดเป็นทุกข์และลำบากใจในคราวจะตายจริง ๆ ดังที่เห็นคนอื่นเขาตาย รู้สึกว่าตายลำบากและไม่มีสติเลยก็มี เหมือนรถที่พวงมาลัยหลุดวิ่งสายหน้าสายหลัง แต่รถยังมีดีกว่าคนจะตาย พอเห็นท่าไม่ดีเรารีบห้ามล้อและดับเครื่องเสียมันก็หยุดไปเอง ส่วนคนเรากำลังจะตายนั้นซิไม่ทราบจะดับอะไร นอกจากดับลมหายใจซึ่งก็ตายไปเสียเท่านั้นไม่มีทางแก้ไข ยิ่งคิดไปถึงท่านที่มีอำนาจฉลาดในสังคม มีศรัทธา ศักดิ์ใหญ่ มีสมบัติเงินทองมาก ๆ เวลาท่านจะจากไป สิ่งเหล่านั้นไม่ทราบไปอยู่ที่ไหนหมดเวลานั้นไม่เห็นมาช่วยบ้างเลย ปล่อยให้เป็นคนเช่นเรา ๆ ท่าน ๆ นี่เอง มองดูอาการที่ท่านทนทุกข์ทรมานเหมือนไม่มีอะไรเป็นหลักใจเลย มีแต่สิ่งที่น่าสังเวชใจอย่างยิ่งเท่านั้นกำลังแสดงอยู่อย่างเต็มที่ในเวลานั้น และตายไปแบบคนหมดความหมายไร้ญาติขาดมิตร ต่างคนต่างแสดงความหมดหวังไปตาม ๆ กันในบรรดาญาติที่นั่งห้อมล้อมท่านอยู่ คิดถึงสภาพเช่นนี้ทำให้ดิฉันนึกอ่อนใจตัวเอง เมื่อถึงคราวเช่นนั้นมาถึงตัวกลัวจะไม่มีสติรักษาใจ กลายเป็นท่อนซุงลอยน้ำไปอย่างไม่มีจุดหมาย ก็จะทำอย่างไรจึงจะมีสติดีในคราวตายไม่เสียท่าเสียที

การทำความดีทุกประเภท เป็นวิธีการช่วยป้องกันจิตไม่ให้พลาดท่าเสียที ไม่มีวิธีใดจะดีไปกว่าวิธีที่กล่าวนี้ บรรดาคุณศลทั้งมวลที่บำเพ็ญการทำภาวนาเป็นเยี่ยมกว่าทุกวิธี เพราะเป็นเหมือนกันอ่างเก็บน้ำคือความดีทั้งหลายซึ่งจะไหลรวมมาสู่จุดนี้แห่งเดียว

ผู้บำเพ็ญภาวนาทางจิตจนได้รับความสงบแน่วแน่ ย่อมเป็นผู้มีคติอันแน่นอนทั้งเวลาปกติและเวลาจวนตัว เป็นผู้องอาจกล้าหาญต่อคติธรรมาคือความตาย ทั้งที่ยังไม่มาถึงและขณะที่กำลังถูกมรณภัยคุกคาม สามารถวางตน(ใจ) ได้อย่างสม่ำเสมอตลอดวาระสุดท้าย

ยิ่งท่านที่บำเพ็ญจิตตภาวนาจนมีความชำนาญทางสมาธิและปัญญา และท่านที่แน่นอนต่อความบริสุทธิ์กับท่านที่บริสุทธิ์ประจักษ์ใจแล้ว ไม่มีอะไรจะมาเป็นอุปสรรคต่อใจของท่าน นอกจากใจจะก้าวเข้าสู่จุดหมายที่เหมาะสมกับภูมิของตนที่ได้บำเพ็ญไว้แล้วสมัยยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ทั้งนี้เห็นได้จากท่านปฏิบัติบำเพ็ญด้วยกันที่มีอายุสั้นบ้างยาวบ้างเหมือน อนิจจา วต สุขขารา ทัว ๆ ไป เวลาท่านเริ่มป่วยจนถึงขั้นหนักเต็มที่จะทน ภารา หเว ปญจกฺขณธา (ขันธทั้งห้าเป็นภาระหนักมาก) ไม่ได้ มองดูอาการของท่านเป็นเหมือนคนที่มีเครื่องป้องกันตัวอย่างมั่นคงรอบด้านอยู่แล้ว ไม่มีอาการหวั่นไหวต่อมรณภัยที่โลก ๆ กลัวกัน

นอกจากนั้นยังตอบคำถามของเรา อย่างนักปฏิบัติที่เชี่ยวชาญอย่างมีเหตุผลอีกด้วยเหมือนไม่มีการเจ็บป่วย ถึงเวลาเข้าจริง ๆ ก็กล่าวอำลาหมู่เพื่อนในท่านองว่า ทุกท่านโปรดตั้งใจบำเพ็ญประโยชน์ตนให้เต็มที่ เมื่อประโยชน์ตนเต็มที่แล้ว จากนั้นประโยชน์เพื่อโลกจะตามมาเป็นลำดับ ผมจะจากชั้นธัมมเป็นภาระกตถ่วงตลอดมานี้ไปในบัดนี้ แต่ไม่จากสิ่งที่เป็นผมแล้วด้วยดีไม่ปลอมแปลงไป ทุกท่านโปรดค้นหาตนอันแท้จริงให้เจอ ตนนั้นมีใช้ตนสมมุติ หากเป็นตนในหลักธรรมชาติและมีอยู่กับทุกคน ถ้าค้นพบแล้วก็จะพบเมืองพอในธรรมชาติอีกเช่นกัน นั่นแลคือเมืองพอดีใจพอดี ทุก ๆ สิ่งจะพอดีไปตามหลักใหญ่ที่ค้นพบนั้นทั้งนั้น ความบกพร่องที่เคยเป็นมาในสันดานจะสมบูรณ์ขึ้นทันที พอจบประโยคก็จากไปด้วยความสงบอันเป็นที่น่าเลื่อมใสอย่างยิ่งเหมือนบุคคลละทิ้งภษณะดินเผาแล้วถือเอาภษณะทองคำธรรมชาติจะนั้น มิได้เป็นในลักษณะไม่ยอมไปแม้ถึงคราวแล้ว แสดงแต่ความหวังอยากอยู่ท่าเดียว การจากไปเหมือนจะไปลุ่มจมปนปี้ไม่มีขึ้นดีเลย

ฉะนั้นการบำเพ็ญจิตตภาวนา เป็นกิจจำเป็นสำหรับบุคคลผู้หวังพึ่งตน ตามธรรมมีว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งของตน เห็นผลอัมภกทันตาในชาตินี้ดังที่นำมาแสดงเพียงย่อ ๆ พอเป็นคติ ว่าการปฏิบัติต่อใจในทางที่ตนไม่เสียผล ทั้งได้รับความภาคภูมิใจในโลกนี้และโลกหน้า อันจะสืบเนื่องต่อภพจากจิตผู้เป็นนักท่องเที่ยวในเวลาไม่นาน โปรดนำไปปรับปรุงแก้ไขตนในเวลาชีวิตครองตัวอยู่ ถ้าหาไม่หมดหวัง

จากประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งความสังเวชและความยินดียิ่งในท่านักปฏิบัติที่บำเพ็ญตนจนได้ชัยชนะตามที่ท่านอธิบายให้ฟังวันนี้ ดิฉันยึดได้เป็นคติสอนใจมากมาย เลย์ลีมักถึงนรกสวรรค์ เพราะเห็นอยู่กับตาทั้งความสุขและความทุกข์ซึ่งติดพันอยู่กับมนุษย์เราทุกเวลา โดยไม่จำเป็นต้องระลึกถึงนรกสวรรค์ความสุขหรือความทุกข์ถึงจะมีมา เพราะเป็นของมีอยู่กับมนุษย์และสัตว์อยู่แล้ว แต่การกล่าวนี้มีได้หมายความว่า นรกสวรรค์ไม่มี แต่กล่าวถึงสิ่งที่มีอยู่กับมนุษย์เราคือสุขและทุกข์ต่างหาก

ต่อไปดิฉันจะพยายามทำภาวนาให้หนักมือกว่าเท่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ เพื่อเวลาตายจะได้มีเครื่องยึดและไปอย่างสบาย รู้สึกฝังใจอย่างลึกที่ท่านอธิบายว่าให้ช่วยตัวเอง และยกบาลีมาพร้อมว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ แต่ก่อนดิฉันยังไม่ค่อยเข้าใจนัก เพิ่งมาเข้าใจวันนี้ว่าการช่วยตัวเองนั้นช่วยอย่างไรที่เป็นความชอบยิ่ง คือเวลาจะตายจริง ๆ ไม่มีใครช่วยใครได้ โดยตามส่งเสียให้ถูกทางที่เป็นความสุขความสมหวัง ต้องเป็นภาระหน้าที่ของตัวโดยเฉพาะ ซึ่งจะทำให้จิตปิดเป่ากิเลสสมลทินความห่วงหน้าห่วงหลังของตัวในเวลานั้น อันจะก่อความขุลงนุ่นวายมากกว่าเวลาอื่นใดทั้งสิ้น ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่าน

ถาม โยมขอคำแนะนำในการปฏิบัติธรรมค่ะ สภาวะที่เกิดขึ้นมีดังนี้ ตอนแรกเริ่มเบา และมีความรู้สึกเหมือนอยู่ในคลื่นลูกใหญ่ ๆ แบบคนกำลังจะจมน้ำ รุ่งขึ้นตัวเบาจนไม่มีน้ำหนัก และจิตเดินพุทโธตลอดเวลา ลุกไม่ได้ เวียนศีรษะ ต้องนอนอยู่และไม่อยากรับประทานด้วย จิตนิ่งสบายดีมาก นอนอยู่สองวัน ตอนกลางคืนของวันแรกที่นอนมีความรู้สึกว่าจะไปแล้วไม่กลับละ จิตกำลังจะออกโยมกำหนดไว้ว่ารู้หนอ ๆ ก็เลยหลับไปในเวลาไม่นาน รุ่งขึ้นวันที่สองที่นอนอยู่ก็ภาวนาพุทโธตลอดเป็นอัตโนมัติ จิตสบาย ผ่องใสมาก แต่กายรู้สึกเบาไม่มีน้ำหนักและเวียนศีรษะ เป็นอยู่ต่อมาอีกกว่าสัปดาห์ แต่ก็พอไปทำงานได้บ้าง

เมื่อนอนอยู่บ้านทางโรงเรียนไม่มีครูยอมเข้าสอนแทน และดำทั้งครูและนักเรียน นอนอยู่บ้านจิตรับรู้หมดทุกอย่าง และมีความรู้สึกว่ามีอะไรใหม่ ๆ เหมือนนักเรียนได้เลื่อนชั้น เวลานี้ยังเบ๊ ๆ อยู่ อาการอีกอันหนึ่งที่ติดก็คือ ความวางเฉยของจิตต่อการกระทบกระทั่งของบุคคลภายนอกดีขึ้นมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงบางช่วง บางระยะ ก็ยังกลับทนยากอยู่ แต่บางทีก็วางเฉยได้เลย ขอท่านอาจารย์โปรดแนะนำการปฏิบัติว่าเวลานี้ควรจะทำอย่างไรจึงจะก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมต่อจากสภาวะที่กำลังดำเนินอยู่

ตอบ จิตที่สงบผ่องใสนั้นถูกต้องแล้ว ต่อไปควรพิจารณาแยกแยะร่างกายด้วยการใช้ปัญญาได้แล้วตามที่เคยอธิบายไว้ในหนังสือ ให้เป็นเป็นอสุภะ-ไตรลักษณ์ได้ก็ได้ตาม

แต่ถนัด ปัญญาจะพาก้าวเดินออกไปที่กว้างขวางแว้งว้าง ซึ่งผิดกับสมณะอยู่มาก เวลาพักบริกรรมพุทโธก็มี เวลาพิจารณาทางวิปัสสนาปัญญาเพื่อความเห็นแจ้งในกายก็มี สลับเปลี่ยนวาระกัน

ใจดวงผ่องใสนั้นและพาผู้บำเพ็ญถึงแดนประเสริฐเกษม

ถาม หนูกำลังอ่านหนังสือ “เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม” ของท่านอาจารย์คะ อ่านแล้วหนูคิดว่าท่านอาจารย์คงจะเมตตาผู้ปฏิบัติใหม่ ซึ่งกำลังล้มลุกคลุกคลานอยู่นะคะ หนูอยากกราบเรียนท่านอาจารย์ว่า ทำไมท่านอาจารย์ตำหนิผู้มีรูปภาพของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นภาพสมมุติ เพราะสำหรับผู้มีปัญญาน้อยเช่นหนู บางครั้งเกิดท้อเพราะปฏิบัติไม่ได้ผล ก็รีบไปดูไปกราบรูปท่านอาจารย์บ้าง รูปท่านอาจารย์มันบ้าง เพราะหนูคิดว่าเป็นหลักชัยในชีวิตของเรา ที่เราควรจะต้องถือเป็นการมุ่งมั่นปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ของเรา แม้ไม่เหมือนหรือไม่เท่าท่าน แต่ก็ยังดีกว่ามองไม่เห็นครูอาจารย์เลยนะคะ หนูว่าท่านอาจารย์ต้องสงสารพวกหนูหรือศิษย์สมัยนี้มาก ๆ นะคะ เพราะสมัยนี้เรามีครูอาจารย์ที่ปฏิบัติจริง ๆ น้อยกว่าสมัยท่านอาจารย์มันมีชีวิตอยู่

หนูกราบเรียนท่านอาจารย์มาด้วยความเคารพ ถ้าสิ่งใดไม่สมควรหรือเป็นการล่วงเกินท่านอาจารย์ ขอท่านอาจารย์จงเมตตายกโทษให้ด้วยค่ะ

ตอบ อาจารย์ไม่มีเจตนาตำหนิรูปภาพของครูอาจารย์ทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือแต่อย่างใดเลย ยังกราบไหว้รูปภาพท่านอาจารย์เหล่านั้นทุก ๆ เข้าเย็นมิได้ขาดด้วย ทั้งยังพอใจกราบไหว้ท่านตลอดไปจนวันวสานแห่งชีวิตอีกด้วย

ที่พูดให้คนส่วนมากฟังเกี่ยวกับรูปภาพของอาจารย์เองนั้น เป็นอีกกรณีหนึ่งต่างหาก จึงกรุณาเข้าใจตามที่เรียนมานี้

ปกติอาจารย์เป็นคนอาภัพวาสนา ถ้าพูดเป็นเชิงตำหนิตัวไว้ ความเย่อหยิ่งอันเป็นเรื่องของกิเลสไม่ค่อยแสดงตัวออกพ้นพานนัก ดุมันสงบดี จึงใช้วิธีนี้ปราบมันเรื่อยมา

ขรัวตาอาภัพวาสนา

ป.ล.หนังสืออวกาศของจิตของธรรม เป็นธรรมที่แผ่ตร้อนอยู่มาก เพราะเทศน์สอนพระวัดป่าบ้านตาดโดยแท้ ซึ่งมีแต่องค์กิเลสหนา ๆ กันทั้งวัด เห็นว่าเหมาะสมกันดี สำหรับท่านที่มีกิเลสเบาบางอาจขยะ ๆ ในสำนวนหนังสือก็เป็นได้ จึงต้องขออภัยไว้ด้วย

ขรัวตาภิเลสหนา

ถาม ดิฉันได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ในเรื่องหนังสือและเทพธรรมะ ซึ่งเป็นคำเทศนาของท่านอาจารย์ ดิฉันเปิดฟังตลอดมา ปัจจุบันรู้สึกว่าจะมีความรับผิดชอบในการทำงานดีขึ้น ทั้งงานบ้านและงานที่ทำงานเท่าที่ดิฉันสังเกตรู้สึกได้ว่า เวลาทำงานก็ไม่

ค่อยคิดฟุ้งซ่านเรื่องอื่น จิตใจอยู่ที่งาน โดยเฉพาะเวลาทำงานบ้านรู้สึกชอบมาก เพราะจะได้เปิดฟังเทปไปด้วย มีความสงบใจอยู่กับการทำงาน พร้อมกับพยายามสำรวจตัวเองเวลาได้ฟังคำสอนของท่านอาจารย์ และพยายามปฏิบัติตาม ซึ่งก็ได้มั่งไม่ได้มั่ง แต่ก็พยายามอยู่เสมอมาค่ะ

ในช่วงปลายเดือน.. ที่ผ่านมา ดิฉันได้ไปอบรมที่วัด. เป็นเวลาเจ็ดวัน ได้รับการอบรมจากท่านเจ้าคุณ..ในช่วงเจ็ดวันนี้ ได้เริ่มฝึกนั่งสมาธิภาวนาพุทโธ และฝึกเดินจงกรมด้วยเจ้าค่ะ ดิฉันรู้สึกว่าเดินจงกรมนี้จิตใจสงบดีมาก ความคิดไม่ค่อยฟุ้งซ่านมากเท่าที่นั่งภาวนา แต่ก็บางครั้งบางคราวที่ดีบ้างไม่ดีบ้าง แต่อย่างไรก็ตามจากการฝึกเจ็ดวันนี้ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือความศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้มีความเพียรพยายามเพิ่มมากขึ้น ในอันที่จะก้าวเดินต่อไปเพื่อความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ดิฉันทราบว่าสำหรับตัวดิฉันคงอีกนานกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง แต่ดิฉันก็คิดว่า จะพยายามสร้างบุญให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยการทำแต่สิ่งที่ดี ละเว้นการทำชั่ว และพยายามบำเพ็ญภาวนาให้มาก ๆ อย่างนี้ได้ใช้ไหมเจ้าค่ะ

ท่านอาจารย์คะดิฉันอยากรบกวนท่านอาจารย์ ขอรบกวนท่านอาจารย์เมตตาแก้ดิฉัน ไม่ทราบว่าจะเป็นการรบกวนเกินไปหรือไม่ คือดิฉันอยากกราบขออนุญาตท่านอาจารย์ ไปพักที่วัดป่าบ้านตาดเพื่อบำเพ็ญภาวนา และเพื่อกราบท่านอาจารย์และได้รับฟังเทศนาจากท่านอาจารย์ ไม่ทราบว่าต้องเป็นผู้ที่ฝึกมานานพอสมควรแล้วหรือไม่เจ้าค่ะ ขอรบกวนท่านอาจารย์เมตตาแนะนำด้วยนะเจ้าค่ะ

ตอบ ที่ว่าตัวคุณเองคงอีกนานกว่าจะถึงจุดหมายปลายทางพันทุกชั้นนั้น กรุณาอย่าปล่อยโอกาสให้กิเลสถือเอาเป็นเครื่องมือพาให้ว่าอย่างนั้น มันจะคว้าเอาความท้อถอยน้อยใจมายัดใส่มือให้(ยัดใส่หัวใจ) แล้วอ่อนเปียกในการทำความดีเพื่อหนีจากอำนาจของมันที่คุมสัตว์โลกไว้ในเงื้อมมือทั่วไตรภพ

กิเลสความมืดบอดอยู่กับใจ มิได้อยู่กับกาลสถานที่เวล่ำเวลา ธรรมประทีปดวงสว่างก็อยู่กับใจ เกิดที่ใจ ไม่มีกาลสถานที่เวล่ำเวลาเช่นเดียวกัน กรุณาเปิดธรรมประทีปด้วยการบำเพ็ญขึ้นที่ใจ จนกิเลสพังทลายลงจากใจนั้นแลคือความถูกต้องของชาวพุทธ ซึ่งเป็นศิษย์มีครูสั่งสอน อย่าคาดคะเนดันเดาตามเพลงกล่อมของกิเลสต่อไปอีก ถ้าไม่ อยากให้มันมืดคอ (ดวงใจ) ติดกับตันเสาวภูจักรไม่มีวันพ้นโทษตลอดอนันตกาลนะ ลูกศิษย์มีครูต้องสู้ไม่ถอย

ความมืดแม้จะเคยมีมาตั้งกัปตั้งกัลป์ไม่สำคัญ พอเปิดไฟจักษุขึ้นขณะเดียวเท่านั้น ความมืดหายหน้าไปหมด ไม่มีอำนาจเอากาลเวลามาอ้างได้เลย กรุณาอ่านให้ถึงใจ อาจารย์พยายามเขียนให้คุณอ่านโดยตรง เขียนด้วยความถึงใจกับกิเลสและธรรมเครื่อง

ปราบปรัมมัน ทั้งนี้เพราะความเคียดแค้นแทนคุณที่กำลังจะตกเป็นเครื่องมือของมัน
ในขณะที่บำเพ็ญความดีทั้งหลาย

เมตตารธรรมมาพร้อมนี้ อย่าเสียกลของกิเลส

ขรัวตาเคียดแค้น

ป.ล. วัดเป็นวัดเพื่อแผ่นดิน มิได้นิยมคนเก่าคนใหม่ มิได้นิยมระดับชั้นภูมิใด ๆ ทั้งสิ้น

พระไม่มีระดับ

ถาม ก่อนอื่นหนูต้องกราบของพระคุณเป็นอย่างสูงเลยนะคะ ที่ได้รับความเมตตา
เป็นอย่างมากจากหลวงปู่ นับตั้งแต่ได้มากราบนมัสการเมื่อ...ตอนคำ ข้อธรรมและ
หลักการปฏิบัติที่ได้รับจากหลวงปู่ไปนั้นนับว่ามีประโยชน์เป็นอย่างมากค่ะ เพราะแต่
เดิมนั้นก็สนใจเรื่องการปฏิบัติมาก พยายามเข้าหาครูบาอาจารย์มาตลอดแล้ว แต่
ละองค์ท่านก็เมตตาสั่งสอนทุกองค์ แต่ว่าวิธีการและหลักการแต่ละองค์ก็แตกต่างกัน
ออกไป ซึ่งทุกองค์ท่านก็สอนให้มุ่งไปที่จุดหมายเดียวกันทั้งนั้น หนูขอกราบเรียนว่าสิ่งที่
ศึกษามานี้ อาจจะมากแบบหรือรู้มากเกินไปจนจับต้นชนปลายไม่ถูก เลยยุ่งกันใหญ่
ค่ะ มาบัดนี้หลวงปู่ได้ปูพื้นฐานให้ใหม่ หนูก็พยายามเดินตามแล้วค่ะ

ขณะนี้กำลังเดินตามรอยโคเพื่อจะได้ไปถึงตัวโค แต่หลวงปู่คะหนทางที่กำลัง
เดินอยู่นี้ลำบากมากจริง ๆ อุปสรรคและขวากหนามเต็มไปหมด และขอยอมรับว่า
กำลังทั้งห้าก็อ่อนเต็มที จะทำอย่างไรดีคะ บางครั้งท้อแท้ แต่ก็พยายามสอนตัวเจ้าของ
เองว่าให้ใช้ความพยายามให้มาก ๆ ขณะเขียนจดหมายอยู่นี้ก็เสียใจมากถึงกับร้องไห้
แล้วถามตัวเองว่าทำไมถึงอ่อนแอนัก หลวงปู่ขาหนูตั้งจุดหมายไว้สูงมากทีเดียวคือมุ่ง
หวังถึงความหลุดพ้น ตามแบบอย่างของครูบาอาจารย์ ไม่ทราบว่าคุณคิดแบบนี้ถูกหรือไม่
มักใหญ่ใฝ่สูงเกินไปหรือเปล่า

ขณะนี้หนูต้องการขวัญและกำลังใจจากหลวงปู่มากที่สุดค่ะ จะได้เป็นกำลังใจใน
การต่อสู้ต่อไป ถ้าไม่เป็นการรบกวนเกินไปขอความกรุณาจากหลวงปู่เขียนตอบทางจด
หมายก็แล้วกันนะคะ ถ้าหนูมีโอกาสและว่างพอจะเดินทางมาด้วยตนเองค่ะ แต่ภาระ
หน้าที่มีหลายอย่าง คือรับราชการเป็นอาจารย์สอนหนังสือ เป็นแม่บ้าน เป็นแม่ของลูก
สองคน อายุ ๖ ปีและ ๔ ปี และเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ซึ่งท่านกำลังชราแล้วต้องการ
ผู้ดูแล ภาระเหล่านี้ก็จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ จะออกไปปฏิบัติอย่าง
เต็มตัวอย่างเช่นคุณหญิง...หรือพี่...ก็ทำยากค่ะ แต่หนูก็พยายามหาเวลาและโอกาสทำ
ที่บ้าน แม้แต่ออกจากบ้านเมื่อพบเห็นอะไรก็เอามาพิจารณาให้เป็นธรรมอยู่เหมือนกัน

หลวงปู่คะ จริตนิสัยหนูถูกกับธรรมะของหลวงปู่มากที่สุด ชอบฟังเทศน์มากที่สุด
ฟังแล้วเอามาพิจารณา พยายามศึกษาและปฏิบัติตาม ขณะนี้ปฏิบัติตามได้บางสิ่ง

บางอย่างนะคะ ยังไม่สามารถรับได้ทั้งหมดค่ะ อันนี้ต้องขอเวลาหน่อยนะคะ นิสัยที่ไม่ดีในตัวอีกอย่างคือใจร้อน เอาแต่ใจเจ้าของ ถ้าหลวงปู่จะช่วยปราบให้ได้จะเป็นการดีมาก การเอาแต่ใจเจ้าของนี้ทำให้มีทิฐิมาก ทำอย่างไรดีคะหลวงปู่ บางทีรู้สึกตัว บางทีขาดสติคะ หลวงปู่สอนอย่างหนัก ๆ เลยนะคะ ปราบแรง ๆ มันจะได้ลงเสียที หนูจะยินดีมากต่อคำสอนทุกอย่างที่จะได้รับ หนูจะตั้งใจรอคอยจดหมายคำอบรมพร่ำสอนของหลวงปู่อย่างใจจดใจจ่อคะ ระยะนี้ก็จะพยายามต่อสู้กับกิเลสด้วยกำลังของตัวเอง บางครั้งก็พ่ายแพ้อย่างไม่เป็นท่า น่ายายที่สุดเลยนะคะ ขอกราบเรียนสารภาพตามความจริงทุกอย่างเลยคะ

สุดท้ายนี้หนูขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และอำนาจบุญกุศลที่หนูได้บำเพ็ญมาทั้งหมด จงดลบันดาลให้หลวงปู่มีสุขภาพและอนามัยดีขึ้น ขอให้แข็งแรงมีอายุยืนยาว เพื่อที่จะได้เป็นที่พึ่ง เป็นขวัญเป็นกำลังใจแก่พุทธบริษัทต่อไปตราบนานเท่านานนะคะ หนูคิดถึงและเป็นห่วงเรื่องสุขภาพของหลวงปู่มาก พยายามถามข่าวคราวจากครูบาอาจารย์ตลอดจนพระเถระที่ท่านไปพบหลวงปู่เสมอคะ

ตอบ จงเดินตามรอยโคตามที่สอนนั้นจะไม่ผิดหวัง จะต้องถึงตัวโคในวันเวลาหนึ่งแน่นอน ขอแต่อย่าปล่อยรอยโคก็เป็นพอ

ความจำกับความจริงต่างกันมาก การเรียนรู้กับการปฏิบัติจริงต่างกันมากราวฟ้ากับดิน ดังนั้นการสอนจากภาคปริยัติกับจากภาคปฏิบัติจึงถูกต้องแน่นอนอนัตตังอยู่ตามหลักความจริง

ทางโลกก็ทำไปตามความจำเป็น ทางธรรมก็ดำเนินไปในคน ๆ เดียวกันนั้นแล ไม่เกิดไม่ขวางกันถ้าเราไม่ทำให้เกิดขวางเอง เพราะธรรมกับโลกก็อยู่ในคน ๆ เดียวกันนี้ ขออย่าทะเลาะกับตัวเองให้เสียงานเสียประโยชน์ก็เป็นพอ

ความท้อแท้เป็นกองทัพอกิเลสเหี้ยมโหดยิ่งยวด ความบึกบึนต่อสู้เป็นกองทัพอธรรมย่ำยีกิเลส จงมั่นใจอย่างหลังนี้ถ้าอยากพ้นทุกข์สมเจตนาที่ตั้งไว้สูงนะ การตั้งเจตนาไว้สูงในทางดีและดีเลิศนั้นถูกต้องเหมาะสมกับภูมิมนุษย์ชาวพุทธเราแล้ว เป็นเพียงระมัดระวังกองทัพอกิเลสจะแอบเข้าทำลายให้ล้มละลายเท่านั้น

เอาให้ดีตามที่สอนไว้นั้น ๆ ซึ่งแน่ใจในการสอนแก่ผู้ฟังอย่างยิ่งทุกบททุกบาททั้งเขียนทั้งเทปในเทศน์ ไม่สงสัยลบลบลำในการปฏิบัติและการสั่งสอน ผู้อบรมศึกษาจึงไม่ควรหาเรื่องสงสัยลบลบลำทำลายตัวเองโดยใช้เหตุ

ศาสนธรรมเอื้อมือจุดลากสัตว์โลกให้พ้นจากโลกันตสัตว์ทุกบททุกบาท ด้วยสวากขาตธรรมอยู่เรื่อยมา ไม่เคยมีคำว่าครีลัสมัย นอกจากคนที่เฝ้าเพ่งทั้งที่ยังไม่ตายเท่านั้น จะหาเรื่องตำหนิศาสนธรรมได้ลงคอ แล้วก็เข้าไปขวางในหัวอกตัวเองนั้นแล

กิเลส สรรณํ คจฺฉามิ กับ พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรรณํ คจฺฉามิ นั้นต่างกันมาก และจะมีและมี-เกิดจากใจดวงเดียวกันนี้แล (ใจเราเอง) ถ้าหากกิเลสมาเป็นสัณเฑาะก์ก็จมไปกับมัน ถ้าหากธรรมมาเป็นสัณเฑาะก์ โชติ ๆ ปรายโน ฟังให้ถึงใจ จะถึงธรรมสัณเฑาะก์ไม่สงสัย

ขรัวตาอยากได้ชัยชนะ

ตอบปัญหาของท่านผู้ถาม
เกี่ยวกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

โดย

พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

นับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕ เป็นต้นมาได้มีสุภาพบุรุษสุภาพสตรีหลายท่านทั้งใกล้และไกลทยอยกันมาถามปัญหาธรรมในแง่ต่าง ๆ ทั้งอุตสาหัสมาด้วยตัวเอง ทั้งมีจดหมายมาถามมิได้ขาดแทบตอบไม่หวาดไม่ไหว ดันเรื่องมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕ โดยท่านคึกฤทธิ์เป็นผู้เขียนขึ้น ความจริงท่านก็เขียนดีน่าฟังอยู่แล้ว ไม่น่าจะมีปัญหาที่ควรยุ่งเหยิงวุ่นวายถึงขนาดที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้ เพื่อช่วยกันแบ่งเบาไปบ้าง จึงขอเรียนตอบด้วยการเล่าเรื่องท่านอาจารย์มั่นให้ฟัง ซึ่งบางเรื่องเห็นว่าเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่

เพียงเท่านี้ก็พอทำให้คิดและทราบได้ในหลักใจของชาวพุทธเราว่า ยังมีท่านที่ลึกลงสัจธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติอยู่มาก จึงทำให้วัดถึงปฏิเวธธรรมที่เป็นผลแสดงขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน จากการปฏิบัติของท่านผู้บำเพ็ญอยู่ไม่น้อยว่าน่าจะเป็นธรรมสุดเอื้อมหมดหวังในสมัยปัจจุบัน เพราะความจริงใจในธรรมมีน้อย เนื่องจากถูกทุ่มเทไปทางอื่นเสียมาก มิได้คำนึงเหตุผลพอประมาณ จึงอดคิดเป็นห่วงมิได้ในเรื่องดังกล่าวมา เฉพาะองค์ท่านพระอาจารย์มั่นที่ผู้เขียนเทิดทูนสุดจิตสุดใจนั้น แม้ท่านจะถูกวิพากษ์วิจารณ์และตำหนิติ่มในลักษณะยกขึ้นทุ้มลง หรือด้วยวิธีการใด ๆ จนไม่มีชิ้นส่วนอะไรติดต่อกันและกลายเป็นผุยผงไปตามอากาศก็ตาม ผู้เขียนมิได้มีอะไรหวั่นวิตกไปด้วยท่านเลย แม้กิเลสจะแสนหนาแน่นภายในใจอยู่ขณะนี้ก็เกิด แต่ที่ไม่แนใจอยู่เวลานี้ คือความรู้ภายในของท่านพระอาจารย์มั่น ประเภทที่ลึกลับซับซ้อนเกินกว่าความคาดคิดต้นเดาของสามัญธรรมดาทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งผู้ครองพระไตรปิฎก แต่ไม่เคยสนใจมองดูหัวใจตนว่าเป็นอย่างไรบ้างเลย มีแต่เที่ยวกวาดต้อนล่ำลัทธิ ท่านที่รู้เห็นจากการปฏิบัติทางจิตตภาวนาในแง่ต่าง ๆ ไม่มีประมาณนั้น ให้เข้าสู่วงจำกัดคือพระไตรปิฎกโดยถ่ายเดียวมันแล ที่น่าเป็นห่วงมาก กลัวว่าอกจะแตกไปเสียก่อน ทั้งที่ธรรมท่านที่กำลังถูกกวาดต้อน ก็ยังไม่เข้าสู่จุดหมายให้หมดสิ้นไปได้

เมื่อมีเหตุอันควรกล่าวถึงองค์ท่านอาจารย์มันอีก ผู้เขียนก็จะกล่าวถึงความรู้ท่านที่ยังไม่เคยกล่าวเสียบ้าง เพื่อท่านที่มีความสามารถในทางนี้ จะได้ช่วยกวาดต้อนติชมไปตามนิสัย ซึ่งอาจเป็นการช่วยสังคายนาถ่วงถ่วงธรรมเถื่อนให้หมดสิ้นไป เหลือไว้แต่ธรรมของจริงล้วน ๆ หากอยู่ในฐานะที่ควรเป็นได้ ลำพังผู้เขียนเพียงคนเดียวไม่อาจเห็นความผิดพลาดและความบกพร่องของท่านและของตนได้โดยทั่วถึง จึงขอเล่าเรื่องท่านแต่เพียงเอกเทศไว้ ณ ที่นี้บ้าง

ท่านเคยเล่าให้สานุศิษย์ฟังในโอกาสต่าง ๆ กันอยู่เสมอว่า วันคืนหนึ่ง ๆ ธรรมประเภทต่าง ๆ ปรากฏขึ้นภายในใจท่านเสมอจนไม่อาจคณนา สิ่งไม่เคยคาดคิดว่าจะรู้เห็นก็รู้เห็นขึ้นมาเรื่อย ๆ จึงทำให้ท่านแนใจหายสงสัยในธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในพระพุทธรเจ้าและสาวกทั้งหลายหลังจากตรัสรู้และบรรลุธรรมแล้ว จนถึงกาลเสด็จปรินิพพานว่ามีมากต่อมาก รวาท้องฟ้ามหาสมุทรสุดจะประมาณได้ ธรรมที่เป็นพระวิสัยของพระพุทธรเจ้าทรงรู้เห็นโดยเฉพาะไม่อยู่ในวิสัยของสาวกจะพึงรู้ได้ก็ดี ธรรมที่อยู่ในวิสัยของสาวกบางองค์อาจรู้ตามได้ แต่ไม่อาจแสดงให้แก่ใครรู้และเข้าใจได้ก็ดี ยังมีอีกมากมาย

ท่านว่า ธรรมที่ไม่ได้จารึกไว้ในพระบาลีแห่งพระไตรปิฎกนั้นเทียบกับน้ำในมหาสมุทร ส่วนธรรมที่มากในพระไตรปิฎกนั้นเทียบกับน้ำในตุ่มในไหเท่านั้นเอง จึงนำเสียดายที่พระพุทธรเจ้าและพระอรหันต์ผู้เชี่ยวชาญนิพพานไปแล้วตั้งหลายร้อยปี จึงมีผู้คิดได้และจารึกธรรมเหล่านั้นขึ้นสู่คัมภีร์ตามความสามารถของตน ซึ่งโดยมากการจารึกก็ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของผู้จัดทำอีกเช่นกัน จึงไม่แน่ใจว่าจะได้ธรรมที่ถูกต้องแม่นยำถึงใจเสมอไป ไว้ต้อนรับอนุชนรุ่นหลังได้อ่านได้ชมเพียงไร เฉพาะความรู้สึกของผมเองว่าธรรมที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธรเจ้า ซึ่งฉายออกมาจากพระทัยที่บริสุทธิ์นั้นเป็นธรรมถึงใจสุดจะกล่าว เพราะเป็นธรรมถึงเหตุถึงผลอยู่กับพระทัยที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้ว จึงเป็นธรรมที่อัศจรรย์ และมีอานุภาพมากผิดธรรมดา ผู้รับจากพระโอษฐ์จึงมีทางบรรลุมรรคผลได้ง่ายและมีจำนวนมากมายเหลือจะพรรณนา

บรรดาธรรมเหล่านั้น ไม่ว่าพระพุทธรเจ้าและสาวกแสดง ย่อมเห็นผลประจักษ์แก่ผู้รับฟังอย่างถึงใจ ส่วนพระไตรปิฎกที่พวกเราศึกษาจดจำกันมานั้น มีใครบ้างได้บรรลุมรรคผลในขณะที่กำลังฟังและศึกษาอยู่ แต่มิได้ปฏิเสธว่าไม่มีผล เมื่อเป็นเช่นนั้น ธรรมทั้งสองนั้น ธรรมใดเป็นธรรมที่มีคุณค่าและน้ำหนักมากกว่ากันเล่า ? ลองพิจารณาดูซิพวกท่าน ถ้าว่าผมหาเรื่องป่าเถื่อนมาพูด สำหรับผมเองมีความรู้สึกอย่างนี้ และเชื่ออย่างเต็มใจว่า ธรรมจากพระโอษฐ์นั้นแล คือธรรมประเภทถอนรากถอนโคนกิเลสทุกประเภทได้อย่างถึงใจทันควัน ดังพระองค์ทรงใช้ถอดถอนกิเลสแก่มวลสัตว์มาแล้วจน

สะท้อนโลกทั้งสาม ผมจึงไม่ประสงค์และส่งเสริมให้ท่านทั้งหลายเย่อหยิ่ง ทำตัวเป็น ตัวบุงตัวหนอนคอยกัดแทะกระดาษแห่งคัมภีร์ไบเบิลอยู่เปล่า ๆ โดยไม่สนใจพิจารณา สัจธรรมอันประเสริฐที่มีอยู่กับตัว แต่มัวไปยึดธรรมที่ศึกษามาย่ำเดียว ซึ่งเป็นสมบัติ ของพระพุทธเจ้ามาเป็นสมบัติของตนด้วยความเข้าใจผิด ว่าตนเรียนรู้และฉลาดพอตัว แล้ว ทั้งที่กิเลสยังกองเต็มหัวใจยิ่งกว่าภูเขไฟมิได้ลดน้อยลงบ้างเลย จงพากันมีสติ คอยระวังตัว อย่าให้เป็นคนประเภทไบเบิลอยู่เปล่า ๆ เรียนเปล่าและตายทิ้งเปล่าไม่มี ธรรมอันเป็นสมบัติของตัวอย่างแท้จริงติดตัวบ้างเลย

การกล่าวทั้งนี้ผมมิได้กล่าวเพื่อประมาทธรรมของพระพุทธเจ้า ธรรมย่อมเป็น ธรรม ทั้งธรรมในใจและธรรมนอกใจ คือธรรมในบาลีพระไตรปิฎก แต่ธรรมในพระทัย ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเอง พุทธบริษัทได้บรรลุผลต่อพระพักตร์ของพระองค์แต่ ละครั้งมีจำนวนมาก ส่วนธรรมที่จารึกขึ้นสู่คัมภีร์ไบเบิลนั้นมีผลผิดกันอยู่มากดังที่ ปรากฏในตำรา ฉะนั้นธรรมในพระทัยจึงเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แต่เมื่อพระองค์ และพระสาวกซึ่งเป็นเจ้าของเสด็จเข้าสู่นิพพานแล้ว จึงมีผู้จารึกภายหลังซึ่งอาจแฝงไป ด้วยความรู้ความเห็นของผู้จดจารึก อันเป็นเครื่องยั่วยุธรรมนั้น ๆ ให้ลดคุณภาพ และ ความศักดิ์สิทธิ์ลงตามส่วน ใครก็ไม่อาจทราบได้

นี่เป็นคำที่ท่านพระอาจารย์มั่นเคยพูดอยู่เสมอ กรุณาท่านที่สงสัยถามมาโดย ทางจดหมาย วินิจฉัยตามที่เรียนมานี้ ส่วนที่นอกเหนือไปจากคำที่ท่านเคยพูดไว้ ผู้ เขียนไม่อาจวินิจฉัยให้หายสงสัยได้ เพียงแต่ประคองร่างสืบชีวิตไปวัน ๆ ก็ยังหกล้มก้ม กราบอยู่แล้ว จึงกรุณาเห็นใจและขอภัยมาก ๆ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ส่วนท่านที่ถามมาตามหนังสือสยามรัฐตอนสุดท้ายว่า ที่หลวงพ่อมั่นท่านต่อสู้ กับความโง่หลงมกมายของมนุษย์ ท่านได้ชัยชนะทำให้ใครได้ความฉลาดขึ้นหรือไม่? หรือว่าท่านตายเปล่า? สำหรับท่านผู้เขียนประวัติท่านมีความเห็นอย่างไรบ้าง? นั้น

ถ้าพ่อมีสติระลึกตนได้อยู่บ้างว่ายังโง่ ยังหลงมกมายอยู่หรือไม่ หรือฉลาดจน ถึงไหนแล้ว และเห็นว่าวิธีการที่ท่านดำเนินเป็นนิยานิกรรมอยู่บ้าง ธรรมนั้นและวิธี นั้นก็ควรจะทำคนโง่ให้ฉลาด และทำคนหลงให้รู้สึกตัวได้ ไม่ตายเปล่าแบบท่านอาจารย์ มั่น ซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่เวลานี้ ไม่มีใครอาจแก้ให้ตกไปได้ ถ้าไม่แก้ที่ตนซึ่งกำลังเป็น ปัญหาตัวใหญ่อยู่กับทุกคนว่า จะตายเปล่าหรือจะตายที่เต็มไปด้วยอะไรบางอย่างด้วยกันไม่ มีข้อยกเว้น

และท่านที่ถามอย่างกว้างขวาง แล้วมาสรุปความลงว่า การวิจารณ์ว่าเรื่องพระ อรหันต์มาสนทนาธรรม และมาแสดงท่านนิพพานต่าง ๆ กัน ให้ท่านอาจารย์มั่นดูมิได้

มีในพระบาลีนั้นจริงไหม? การวิจารณ์เป็นความจริงหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ ท่านเป็นผู้เรียบเรียงจะวินิจฉัยว่าอย่างไร ขอคำแนะนำด้วย

ปัญหาเหล่านี้เข้าใจว่า ได้เรียนตอบลงในคำบอกเล่าของท่านพระอาจารย์มั่น ซึ่งเขียนผ่านมาแล้ว ผู้เขียนมิใช่คนวิเศษวิโสเป็นคนใหญ่คนโต มีความรู้ความฉลาด เลื่องลือมาจากโลกไหน ก็เป็นคนสามัญธรรมดาที่มีกิเลสเต็มหัวใจเราดี ๆ นี่เอง ท่านผู้วิจารณ์และท่านผู้อ่านทั้งหลายก็เข้าใจว่า คงเป็นคนสามัญธรรมดาด้วยกัน ส่วนท่านพระอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นเจ้าของประวัตินั้น ท่านเป็นพระประเภทใด ผู้เขียนไม่กล้าอาจเอื้อมวิจารณ์ทำนายท่านได้ กลัวตกนรกทั้งเป็น ยังอาลัยเสียดายอยากอยู่ในโลกเหมือนคนทั่ว ๆ ไปอยู่

การที่ความรู้ความเห็นของท่านพระอาจารย์มั่น จะมีในพระบาลีหรือไม่นั้น ถ้าพระไตรปิฎกมิได้ตั้งตัวเป็นกองปราบปรามผูกขาด ผู้ปฏิบัติก็มีสิทธิ์จะรู้ได้ในธรรมทั้งหลายตามวิสัยของตน ดังพระพุทธรเจ้าและสาวกทั้งหลายทรงรู้เห็นมาก่อนพระไตรปิฎกยังไม่อุบัติ ถ้าธรรมเหล่านี้และท่านเหล่านี้จะพอเป็นความจริง เป็นความถูกต้องได้และเป็นสรณะของโลกได้ ก็เป็นมาก่อนพระบาลีแล้ว ถ้าปลอมก็ปลอมมาแล้วอย่างไม่มีปัญหา จึงขอให้ท่านวินิจฉัยเลือกเอาตามชอบใจว่าจะเอา พุทธ ธรรม สังฆ สรรณ คจฺฉามิ หรืออะไร ๆ ผ่านสายตาสัมผัสใจก็ สรรณ คจฺฉามิ ำไปแบบกินไม่เลือกแต่เวลาเจอกาง....

อันเนื่องมาแต่ประวัติ
ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

ม.ล. จิตติ นพวงศ์
คัดจากหนังสือพิมพ์ศรีสัปดาห์
ฉบับที่ ๑๐๗๕ วันศุกร์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๕

ปัญหาที่เป็นเหตุให้ต้องมาเขียนเรื่องนี้มีอยู่ว่า เป็นไปได้หรือ ที่พระอรหันต์จะ
มาสนทนาธรรมกับท่านพระอาจารย์มั่น จนกระทั่งถึงแสดงทำนิพพานให้ท่านดูต่าง ๆ
กัน ในเมื่อไม่ปรากฏในพระบาลีว่า พระอรหันต์นิพพานไปแล้วจะมาทำเช่นนั้น

เหตุผลเท่านั้นที่ทำให้มนุษย์สูงกว่าสัตว์ ทำให้คนฉลาดแตกต่างจากคนโง่ แต่
ก็ต้องเป็นเหตุผลที่ถูกต้องตามความจริงแท้ มิใช่สักแต่ว่าเป็นเหตุที่คนทราบบัญญา
คว้าม้าถือน้ำและก็ไม่ถือน้ำตามลำพังตน ยังพยายามจะให้คนอื่นทั้งหลายถือน้ำเหมือนตน
ด้วย ให้กลายเป็นผู้ทราบบัญญาเหมือนตนด้วย

ก็ต้อง ที่ไม่มีปรากฏในพระบาลีว่าพระอรหันต์ที่นิพพานไปแล้วจะมา
สนทนาธรรมกับคนที่ยังไม่นิพพาน แต่ก็ไม่มีปรากฏในพระบาลีเลยว่า พระอรหันต์ที่
นิพพานแล้วจะมาทำเช่นนั้นไม่ได้เป็นอันขาด ในกรณีนี้ เหตุผลต้องอยู่ที่ตรงนี้ อะไร
ที่ไม่ถูกนำมาเอ่ยถึง ไม่จำเป็นต้องไม่มีอยู่ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงทั้ง
หลายท่านทราบในขณะที่ปราชญ์จอมปลอมไม่อาจรู้ได้ ว่านอกจากที่ปรากฏในพระบาลี
ยังมีอะไร ๆ ที่อัศจรรย์วิจิตรพิสดารอีกมากนัก ผู้ที่เกิดมาไม่เคยปฏิบัติธรรม หมกมุ่น
วุ่นวายอยู่แต่กับความสกปรกโสโครกทุกกลมหายใจเข้าออก จะรู้จักสิ่งบริสุทธิ์สูงส่งหาได้
เสมอเหมือนมิได้ได้อย่างไร

ระหว่างพระกับมาร ใครหลงเชื่อมาร มารก็พาไปนรกเท่านั้น ท่านอาจารย์มั่นก็
ตาม ท่านอาจารย์พระมหาบัวก็ตาม ท่านเป็นพระ

หรือถ้าไม่อยากจะเชื่อใครทั้งนั้นในเรื่องนี้ อยากจะเชื่อตัวเองก็ต้องทำตัวเอง
ให้เหมือนท่านอาจารย์ท่านเสียก่อน ให้เห็นเท็จและจริงด้วยตัวเองเสียก่อนนั่นแหละ
แล้วจึงควรอำปากวิจารณ์เรื่องนี้ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่พ้นต้องเป็นคนโง่ตัวใหญ่ ที่คิดจะยก
ตัวให้สูงขึ้นด้วยการพยายามปิ่นปายเหยียบย่ำ กระที่บยอเจติย์บรรจุพระบรมธาตุ
ท่ามกลางสายตาของพุทธศาสนิกชน จะพ้นสภาพย่อยยับไปไม่ได้เลย

การเข้าใจความพระบาลีให้ถูกต้องนั้น อย่าคิดว่าง่าย ต่อให้ได้ชื่อว่า เป็น
ปราชญ์ทางโลก อ่านหนังสือหมดโลกก็ตาม

ถ้าพระพุทเจ้า และพระอรหันต์นิพพานแล้วจะต้องดับสิ้น ถึงขนาดที่ไม่มี
เรื่องจะพูดถึงท่านได้อีกต่อไปจริง แล้วทุกวันนี้พระพุท พระธรรม พระสงฆ์มีอยู่อย่าง
ไรในเมื่อนิพพานไปเสียแล้ว หรือทุกวันนี้ไม่มีพระพุท พระธรรม พระสงฆ์เสีย
แล้ว ที่ให้ถึงพระพุท พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งสูงสุดกันนั้น หมายถึงให้ถือลม ถือ
แสงหรืออกหรือ ไม่มีความจริงกระนั้นหรือ

ปฏิเสธเสียก่อนว่า พระพุท พระธรรม พระสงฆ์สภาวะสูงสุดของเราไม่มีใน
ปัจจุบัน ปฏิเสธเสียก่อนว่าพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ไม่มีในปัจจุบัน

แล้วนั่นแหละ จึงปฏิเสธเรื่องราวระหว่างพระอรหันต์ที่ท่านนิพพานแล้วกับ
ท่านพระอาจารย์มันได้

ปัญหา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
สยามรัฐ ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕

ได้มีท่านผู้มีใจกรุณามอบหนังสือให้ผมเล่มหนึ่ง เป็นหนังสือประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ซึ่งท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด อุดรธานี เป็นผู้เรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้ ผมเข้าใจว่าได้พิมพ์แจกไปแล้วเป็นจำนวนมาก เล่มที่ผมได้รับมานี้ เป็นเล่มที่เพิ่งได้พิมพ์ขึ้นใหม่ และผมก็เพิ่งได้เคยอ่านหนังสือเล่มนี้ในคราวนี้ ที่ได้นำเอาหนังสือเรื่องนี้มาเขียนถึงในคอลัมน์นี้ ก็เพราะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่น่าอ่านอยู่มาก ใครที่ยังไม่เคยอ่านก็ควรจะได้หามาอ่านเสีย ที่ว่าเป็นหนังสือที่น่าอ่านนั้น ผมหมายถึงวิธีเขียนหนังสือของท่านอาจารย์พระมหาบัว ผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นสำคัญ เมื่อจับหนังสือเล่มนี้ขึ้นอ่าน ก็สังเกตได้ทันทีว่าท่านผู้เรียบเรียง ท่านได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นตามสบายของท่าน เมื่อผู้เขียนหนังสือเขียนตามสบาย ใจของคนอ่านก็เกิดความรู้สึกว่าตามสบายคล้อยตามไป และอ่านหนังสือนั้นตามสบายเช่นเดียวกัน เมื่อเกิดความรู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้อ่านได้ตามสบายแต่ในชั้นแรกแล้ว ผมเองก็เริ่มอ่านตามสบายเรื่อย ๆ ไป และถ้าไม่มีอะไรอย่างมาขัดข้องเสียแล้วก็คิดว่า คงจะได้อ่านเรื่อยไปจนจบในรวดเดียว

อย่างไรก็ตาม เมื่ออ่านจบแล้วก็เกิดความนับถือเลื่อมใสในท่านเจ้าของประวัติ คือพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระเป็นอย่างยิ่ง ในการเขียนประวัติของท่านพระอาจารย์มั่นนั้น ท่านอาจารย์พระมหาบัวได้เขียนอย่างตามสบายของท่านจริง ๆ กล่าวคือนึกถึงเรื่องอะไรออกท่านก็เขียนลงไว้ มิได้เขียนประวัติอย่างคนอื่นเขียนตามธรรมดา แต่มีการสอดแทรกธรรมะที่พระอาจารย์มั่นได้สั่งสอนสาธุศิษย์ของท่านไว้ ในหลายที่หลายแห่งโดยตลอด นอกจากนั้นก็ยังได้เขียนถึงเหตุการณ์อันน่าสนใจ น่าตื่นเต้นอีกมากมายหลายอย่างในชีวิตของพระอาจารย์มั่นลงไว้เป็นระยะ ๆ ไป

การอ่านหนังสือธรรมะล้วน ๆ นั้น มักจะเป็นงานหนักของคนส่วนมาก เพราะต้องใช้สติปัญญามากอยู่ในการอ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันถูกต้อง และสติปัญญานั้นเมื่อใช้มากเข้า ก็เกิดความเหน็ดเหนื่อยทางสมองขึ้นได้ การอ่านหนังสือธรรมะจึงอ่านได้รวดเดียวจบไม่ง่าย เฉพาะตัวผมเองไม่เคยปรากฏว่าทำได้ แต่หนังสือที่ท่านอาจารย์พระมหาบัวแต่งขึ้นนี้ ท่านมีวิธีเขียนของท่านจากข้อความอันเป็นธรรมะไปยังข้อความเกี่ยวกับเหตุการณ์อื่นที่น่าตื่นเต้นบ้าง น่าสนใจบ้าง จนความเหน็ดเหนื่อยใน

การอ่านนั้นไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อเห็นอยุธยาแล้วก็มีเรื่องอื่นที่เรียกร้องความสนใจในทางอื่นมาให้อ่านต่อไป ในจังหวะที่พอดีทุกครั้งไป เป็นการพักผ่อนไปในตัว

เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบลงแล้ว ก็เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่าได้อ่านชีวิตของนักต่อสู้ที่มีความแข็งแกร่งและมีกำลังมากคนหนึ่ง รูปเรื่องที่เกิดขึ้นในใจนั้น เป็นเรื่องของ การต่อสู้ระหว่างพระอาจารย์มั่นกับความโง่หลงมกมายของมนุษย์ ข้อความที่ท่านอาจารย์พระมหาบัวเก็บเอามาลงไว้ในหนังสือ จากเทศนาของพระอาจารย์มั่นในหลายที่หลายแห่งนั้นแสดงให้เห็นได้ชัดว่า ท่านต้องการต่อสู้อย่างหนักกับกิเลสตัณหาของมนุษย์ และความโง่หลงมกมายของมนุษย์ หรือมิฉะนั้นการโต้ตอบของท่านกับผู้ที่มาตั้งปัญหาถามท่านต่างๆ นั้น ก็แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า ท่านเทศน์สั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นสาธุศิษย์ของท่าน ว่าอย่านึกว่าเมื่อได้มาบวชแล้วจะต้องเป็นคนดีที่อยู่ในศีลธรรมเสมอไปเพราะบาปนั้นทำได้ถึงสามทาง คือทางกายกรรม ทางวจีกรรม และทางมโนกรรม ถึงแม้ว่าพระภิกษุสงฆ์จะไม่ทำบาปด้วยกายและด้วยวาจา ก็ยังไม่แน่ว่าพระภิกษุสงฆ์เหล่านั้น จะเป็นผู้พ้นจากบาปแล้วหรือไม่ เพราะอาจยังทำบาปทางใจอยู่ก็ได้ และตราบไตที่ยังทำบาปทางใจอยู่แล้วกลับไปนึกเสียว่าตนเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดีแล้ว พระเช่นนั้นจะยิ่งสั่งสมบาปให้มากขึ้นไปอีก ฟังดูแล้วก็จับใจ

เมื่อท่านจาริกไปถึงเมืองนครราชสีมา มีผู้มาถามท่านว่าในการที่ท่านมานั่งนครราชสีมาคราวนี้ท่านมีความประสงค์ที่จะมาแสวงหาธรรมผลอันใด ท่านตอบว่าอาตมาเป็นคนไม่หิวเสียแล้ว ธรรมดาของคนไม่หิวก็ย่อมไม่แสวงหาอันใดทั้งสิ้น ฟังแล้วก็สะใจดีพิลึก

ทั้งที่หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านสนุกอ่านเพลิน แต่ขณะที่อ่านนั้นก็เกิดความกังวลขึ้นเรื่อย ๆ ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระนั้น ท่านเป็นอาจารย์ทางวิปัสสนา ซึ่งมีผู้เคารพนับถือยกย่องมาก เมื่อได้อ่านประวัติของท่านก็เกิดความสนใจจนกลายเป็นความร้อใจที่จะได้ทราบถึงการปฏิบัติของท่านในทางวิปัสสนา แต่หนังสือเล่มนี้ก็ได้บอกไว้ คงบอกแต่วัตรปฏิบัติของท่าน เช่นท่านนั่งสมาธิเวลาใด เดินจงกรมเวลาใดฉันอาหารจากบาตรเป็นประจำและฉันวันละหนเหล่านี้เท่านั้น นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางของท่านเพื่อไปพำนักอยู่ในที่วิเวกตามป่าเขาหรือในถ้ำ ซึ่งก็เป็นเรื่องน่าตื่นเต้นน่าสนใจดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

โดยเฉพาะเรื่องระหว่างพระอาจารย์มั่น และสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่ท่านได้พบเห็น เช่น เสือบ้าง ผงลิงบ้าง และช้างบ้างนั้น แสดงให้เห็นเมตตาอันมีต่อสัตว์ทั้งปวงของพระพุทธศาสนาอย่างเด่นชัด เมตตาของพระอาจารย์มั่นอันมีต่อสัตว์ทั้งปวงนี้ มา

ปรากฏเป็นแสงสว่างขึ้นในตอนท้ายของหนังสือ พระอาจารย์มั่นไปอาพาธหนักอยู่ที่บ้านผือ อันเป็นบ้านป่านอกอำเภอเมืองสกลนคร เมื่อท่านทราบแน่ว่าท่านจะต้องถึงกาลกิริยาในครั้งนั้น ท่านก็เร่งเร้าให้บรรดาศิษย์ทั้งหลายของท่าน พาตัวท่านไปยังตัวจังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะได้มรณภาพที่นั่น ท่านได้กล่าวว่า หากท่านมรณภาพลงที่บ้านผือ อันเป็นละแวกที่ไม่มีตลาดขายอาหารแล้ว ผู้คนที่มาเคารพศพท่านเป็นจำนวนมากมายเมื่อท่านมรณภาพแล้ว ก็จะต้องซื้ออาหารจากบ้านผือนั่นเอง ทำให้ชาวบ้านต้องฆ่าสัตว์มาขายเป็นอาหารเพิ่มขึ้นกว่าปกติ ท่านไม่สามารถที่จะทนดูชีวิตสัตว์จำนวนมากมายต้องถูกทำลายลงเพราะท่านมรณภาพแต่องค์เดียวได้ จึงขอให้ท่านได้ไปมรณภาพเสียที่ตัวจังหวัดสกลนคร เพราะที่นั่นมีตลาดสดพอที่ผู้คนจะซื้ออาหารได้สะดวก

เรื่องประทับใจต่าง ๆ เหล่านี้มีมากเหลือเกินในหนังสือเล่มนี้ แต่ถึงอย่างนั้นความกังวลใจเพราะอยากจะได้ระดับธรรมชั้นสูงกว่านั้นก็ยังมีอยู่ ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ท่านอาจารย์พระมหาบัว เขียนด้วยความเคารพเลื่อมใส และความกตัญญูต่อพระอาจารย์มั่นผู้เป็นอาจารย์ของท่าน เมื่ออ่านแล้วก็เกิดความเข้าใจขึ้นว่า เพราะเหตุใดในพระไตรปิฎกซึ่งได้รจนาขึ้นภายหลังพระพุทธเจ้านิพพานแล้วหลายร้อยปี จึงเต็มไปด้วยปาฏิหาริย์ต่าง ๆ และเรื่องที่คนในสมัยปัจจุบันอาจเห็นว่าเหลือเชื่อ

ท่านอาจารย์พระมหาบัวท่านเขียนไว้ว่า เมื่อครั้งพระอาจารย์มั่นออกไปอยู่ตามป่าตามเขา หรืออยู่ในถ้ำที่จังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีพระอินทร์และเทวดาทั้งหลาย คือ เทวดาเบื้องล่างและเบื้องบน ตลอดจนพญานาคมาฟังธรรมจากท่านเป็นเนืองนิตย์ เทวดาที่มาจากประเทศเยอรมันก็มี ครั้งหนึ่งเทวดาที่มาฟังธรรมจากพระอาจารย์มั่นนั้น มีจำนวนมาก จนท่านต้องกำหนดตารางสอน แบ่งเวลาให้เทวดาฟังธรรมเป็นพวก ๆ ไป เท่าที่ทราบจากหนังสือเล่มนี้ เทวดาที่จังหวัดสกลนครมีน้อยกว่าเทวดาที่เชียงใหม่ ขอให้ชาวจังหวัดสกลนครนึกเสียว่าเป็นกรรมก็แล้วกัน อย่างน้อยออกน้อยใจไปเลย

แต่ในเรื่องนี้ก็มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ที่ว่าในหนังสือเล่มนี้เอง ปรากฏว่า พระอาจารย์มั่นท่านตอบในเรื่องบางเรื่องอย่างมีเหตุผลดีที่สุด เป็นต้นว่ามีผู้มาถามท่านว่าผีมีจริงไหม? ท่านก็ตอบว่า ผีที่ทำให้คนเกิดความกลัวและเป็นทุกข์กันนั้น เป็นผีที่คนคิดขึ้นที่ใจว่าผีมีอยู่ที่นั่นบ้างที่นั่นบ้าง ผีจะมาทำลายบ้างต่างหาก จึงพาให้เกิดความกลัวและเป็นทุกข์ขึ้นมา ถ้าอยู่ธรรมดาไม่ก่อเรื่องผีขึ้นที่ใจ ก็ไม่เกิดความกลัวและไม่เป็นทุกข์ ฉะนั้นผีจึงเกิดขึ้นจากการก่อเรื่องของผู้กลัวผีขึ้นที่ใจ มากกว่าผีจะมาจากที่อื่น หรือเมื่อมีผู้มาตั้งปัญหาถามท่านว่ามนุษย์เกิดมาจากไหน? ท่านตอบว่ามนุษย์เราต่างก็มีพ่อแม่เป็นแดนเกิด แม้ผู้ถามก็มีได้เกิดจากโพรงไม้ แต่มีพ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมาเหมือนกันจึงไม่ควรถาม ถ้าจะตอบว่ามนุษย์เกิดจากอวิชชาต้นหากก็ยังมีมิติปิดตา

ยิ่งกว่าไม่ตอบเป็นไหน ๆ เพราะไม่เคยรู้ว่าวิชาต้นหาคืออะไร ทั้งที่มีอยู่กันตนทุกคน เว้นพระอรหันต์เท่านั้น

พระอาจารย์มั่นท่านได้ถือโอกาสในการตอบปัญหาเหล่านี้ แสดงธรรมต่อไป เพื่อให้มนุษย์เกิดปัญญา ลักษณะเช่นนี้ของพระอาจารย์มั่นดูเหมือนจะมีคุณวิเศษในสายตาของผมนิ่งกว่าปาฏิหาริย์ใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เรื่องเทวดามาฟังธรรมนั้นก็ช่างเกิดเพราะในพระไตรปิฎกก็มีพูดถึงบ่อย ๆ ว่าเทวดามาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ในอรรถกถาพระพุทธโฆษาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า เทวดาลงมาฟังธรรมจากพระอรหันต์ จึงมิใช่เรื่องแปลกประหลาด เรื่องที่แปลกประหลาดอย่างนี้นั้นก็คือในหนังสือเล่มนี้บอกว่า เมื่อพระอาจารย์มั่นอยู่ในถ้ำ มีพระอรหันต์หลายองค์มาสนทนาธรรมกับท่าน นอกจากสนทนาธรรมแล้ว พระอรหันต์ยังแสดงทำนิพพานของแต่ละองค์ให้พระอาจารย์มั่นดูอีกด้วย เมื่ออ่านถึงตอนนี้แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นกับใจนั้นเกินไปกว่าความกังวล แต่เป็นความเดือดร้อนทีเดียว พระอรหันต์ที่นิพพานไปแล้ว มาสนทนาธรรมกับคนที่ยังไม่นิพพานแล้วแสดงทำนิพพานให้ดูนั้น ไม่มีในพระบาลีเป็นแน่นอนครับ

เมื่ออุปสีมานพมาทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้าเรื่องพระอรหันต์นั้น อุปสีมานพได้ทูลถามว่าที่ว่าพระอรหันต์ดับไปแล้วนั้น ท่านดับโดยสิ้นเชิง หรือว่าเป็นแต่ไม่มีตัว หรือจักเป็นผู้ตั้งอยู่ยังยืนหาอันตรายมิได้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ประมาณแห่งเบญจขันธ์ของผู้ที่ดับขันธปรินิพพานแล้ว มิได้มีกิเลสซึ่งเป็นเหตุกล่าวผู้นั้นว่าไปเกิดเป็นอะไร ของผู้นั้นก็มีได้มี เมื่อธรรมทั้งหลายอันผู้นั้นขจัดได้หมดไปแล้ว ก็ตัดทางแห่งถ้อยคำที่จะพูดถึงผู้นั้นว่าเป็นอะไรเสียทั้งหมด หมายความว่า พระอรหันต์นั้นดับถึงขนาดที่ไม่มีเรื่องที่จะพูดถึงท่านอีกต่อไป

อ่านประวัติของพระอาจารย์มั่นจบแล้ว ก็ได้แต่ถามตนเองว่าที่หลวงพ่อมั่นท่านต่อสู้กับความโง่หลงมกมายของมนุษย์นั้น ท่านได้ชัยชนะทำให้ใครได้ฉลาดขึ้นหรือไม่ หรือว่าท่านตายเปล่า?